

Företagsekonomiska Institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Magisteruppsats
FEK 591
HT 2003

Goodwillredovisning ur ett kvalitetsperspektiv
– en illustrativ jämförelse mellan gällande regelverk och ED 3

Handledare:
Carl R Hellberg
Jan E Persson

Författare:
Göran Alm
David Henriksson
Jonas Widerstrand

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Goodwillredovisning ur ett kvalitetsperspektiv – en illustrativ jämförelse mellan gällande regelverk och ED 3
Seminariedatum:	22 januari 2004
Ämne/Kurs:	Magisteruppsats (FEK 591), Redovisning, 10 poäng
Författare:	Göran Alm, David Henriksson och Jonas Widerstrand
Handledare:	Carl R Hellberg och Jan E Persson
Företag:	ABB, Atlas Copco, Eniro, Finnveden, NCC, Skanska, Stora Enso, Telelogic, WM-data samt Ångpanneföreningen.
Nyckelord:	Goodwill, Nedskrivning, ED 3, IAS samt Rättvisande bild
Syfte:	Syftet med uppsatsen är att studera huruvida föreslagna förändringar, avseende hantering av goodwill, vid en tillämpning av IASB:s Exposure Draft 3: Business Combinations kan bidra till en bättre redovisning i form av en mer tillförlitlig, begriplig, relevant och jämförbar värdering av de studerade företagens goodwillposter. Vi ämnar även undersöka vilket av de båda regelverken som kvalitetsmässigt ger den ”bästa” redovisningen i form av en korrekt värdering och rättvisande bild.
Metod:	Uppsatsen bygger på en fallstudie av tio företag där företagen har illustrerat för- respektive nackdelar vid en implementering av ED 3. Använda företagsspecifik information har främst utgjorts av företagens finansiella rapporter. Även publicerade artiklar i ekonomiska tidskrifter har använts.
Teoretiska perspektiv:	Det teoretiska perspektivet utgår från en sammanställning av gällande svenska regelverk och föreslagna ED 3 avseende goodwill. Även redovisningens kvalitativa egenskaper har sammanställts för att ligga till grund för slutsatserna.
Empiri:	Tio företag, som under de tre senaste åren gjort minst en nedskrivning av goodwill, har valts ut från Stockholmsbörsens A-lista och Attract 40-lista. Detta genom två ration, goodwill i förhållande till eget kapital samt nedskrivningens relativa storlek. Företagen har använts för att illustrera skiljaktigheter mellan gällande svenska regelverk och föreslagna ED 3.
Slutsatser:	Vi anser att ED 3, avseende goodwill, teoretiskt bidrar till en mer korrekt värdering och rättvisande bild. Detta eftersom de föreslagna förändringarna i högre grad bygger på faktiska förutsättningar medan gällande regelverk bygger mer på redovisningstekniska principer. Dock öppnas det för godtyckliga och subjektiva bedömningar, där egenintresse kan sättas framför en rättvisande bild. Det är således svårt att säga huruvida förslaget i praktiken kommer att resultera i en mer rättvisande bild. Förutsatt att berörda intressenter strävar efter en mer rättvisande redovisning torde ED 3 dock övervägande ha positiva effekter jämfört med gällande regelverk.

Abstract

- Title:** Goodwill accounting through a qualitative perspective – an illustrative comparison between today’s regulations and ED 3
- Authors:** Göran Alm, David Henriksson and Jonas Widerstrand
- Advisors:** Carl R Hellberg and Jan E Persson
- Course:** Masters thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)
- Date:** January 22nd 2004
- Keywords:** Goodwill, Impairment, ED 3, IAS and “True and fair view”
- Purpose:** The purpose of this thesis is to study whether the proposed changes, regarding treatment of goodwill, at an application of IASB’s Exposure Draft 3: Business Combinations could contribute to a better accounting in the sense of a more reliable, understandable, relevant and comparable valuation of the studied companies. The thesis will also examine which of the two accounting systems that from a qualitative perspective provides the “best” accounting in the sense of a correct valuation and a true and fair view.
- Methodology:** The thesis is based upon case studies on ten companies. The companies have illustrated the pros and cons with an implementation of ED 3. Company specific information used has mostly been financial reports of the companies. Articles of various business journals have also been included.
- Theoretical perspectives:** The theoretical perspective starts from a compilation of the Swedish regulations in force and the proposed ED 3, concerning goodwill. The qualitative characteristics of financial statements have also been compiled to be used in the conclusions.
- Empirical foundation:** Ten companies, that during the three last years have carried out with impairment of their goodwill, have been selected from the A-list and the Attract 40 list of the Stockholm Stock Exchange. This have been done by two ratios, goodwill share of equity and relative size of goodwill impairment. The companies have been used to illustrate the differences between the Swedish regulation in force and the proposed ED 3.
- Conclusions:** We regard the ED 3, in the area of goodwill, to contribute to a more correct valuation and from a theoretical perspective a more true and fair view. This since the proposed changes are founded on more real assumptions while the current regulation is founded on more technical accounting principles. This however opens for assumptions of a more arbitrary and subjective kind, where personal interests could be prioritized over true and fair view. In practice it will hence be difficult to tell whether ED 3 will provide a more true and fair view. Though, provided that all affected parties aim to provide financial presentations of a more true and fair view ED 3 should, compared to the Swedish regulation in force, predominantly have positive effects.

Förord

Denna uppsats skrevs vid företagsekonomiska institutionen vid Lunds Universitet under månaderna oktober 2003 till januari 2004. Det har varit en mycket intensiv och lärorik period såväl akademiskt som socialt.

Uppsatsen hade inte varit möjlig att genomföra utan det stöd vi fått från vår omgivning. Tack för ert överseende och tålamod! Slutligen vill vi även tacka våra handledare Carl R Hellberg och Jan E Persson för värdefull vägledning och inspiration. Eventuella fel och brister kan dock inte läggas ovanstående, utan endast oss själva, till last.

Lund, den 19 januari 2004

Göran Alm

David Henriksson

Jonas Widerstrand

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
1.1	BAKGRUND	1
1.2	PROBLEMDISKUSSION	6
1.3	PROBLEMFÖRMULERING	9
1.4	SYFTE	10
1.5	AVGRÄNSNINGAR	10
2	METOD	11
2.1	FALLSTUDIE	11
2.2	VAL AV FÖRETAG	12
2.3	ANGREPPSSÄTT	14
2.4	TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	15
2.4.1	<i>Primärdata</i>	15
2.4.2	<i>Sekundärdata</i>	15
2.4.3	<i>Teori</i>	15
2.5	KÄLLKRITIK	16
2.5.1	<i>Validitet</i>	16
2.5.2	<i>Reliabilitet</i>	17
2.5.3	<i>Relevans</i>	18
2.5.4	<i>Primärkällor</i>	18
2.5.5	<i>Sekundärkällor</i>	18
3	TEORI.....	19
3.1	REDOVISNINGENS KVALITATIVA EGENSKAPER.....	19
3.1.1	<i>Tillförlitlighet</i>	19
3.1.2	<i>Jämförbarhet</i>	20
3.1.3	<i>Begriplighet</i>	20
3.1.4	<i>Relevans</i>	21
3.2	DET SVENSKA REGELVERKET	21
3.2.1	<i>Gällande lagar och rekommendationer</i>	21
3.2.2	<i>Uppkomst av förvärvad goodwill</i>	22
3.2.3	<i>Värdering och avskrivning</i>	22
3.2.4	<i>Nedskrivning</i>	23
3.2.5	<i>Återföring</i>	25
3.3	ED 3	26
3.3.1	<i>Behandling av goodwill</i>	26
3.3.2	<i>Värdering av goodwill</i>	28
4	ANALYS	32
4.1	FÖRETAGSSPECIFIK ANALYS	32
4.1.1	<i>ABB Ltd</i>	32
4.1.2	<i>Atlas Copco AB</i>	33
4.1.3	<i>Eniro AB</i>	36

4.1.4	<i>Finnveden AB</i>	37
4.1.5	<i>NCC AB</i>	39
4.1.6	<i>Skanska AB</i>	40
4.1.7	<i>Stora Enso AB</i>	43
4.1.8	<i>Telelogic AB</i>	45
4.1.9	<i>WM-data AB</i>	47
4.1.10	<i>AB Ångpanneföreningen</i>	49
4.2	INTEGRERANDE ANALYS	51
4.2.1	<i>Upphörandet med avskrivning</i>	51
4.2.2	<i>Återföring av goodwill</i>	52
4.2.3	<i>Årlig nedskrivningsprövning</i>	53
4.2.4	<i>Allokering till kassagenererande enheter</i>	54
4.2.5	<i>Övriga observationer</i>	56
5	SLUTSATS	57
5.1	TILLFÖRLITLIGHET.....	57
5.2	JÄMFÖRBARHET	58
5.3	BEGRIPLIGHET	60
5.4	RELEVANS	61
5.5	AVSLUTANDE KOMMENTARER AVSEENDE RÄTTVISANDE BILD	61
	FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	63
6	KÄLLFÖRTECKNING	64
	LITTERATUR.....	64
	ARTIKLAR	65
	ELEKTRONISKA PUBLIKATIONER	65
	FINANSIELLA RAPPORTER	66
	BILAGA 1: ILLUSTRATIONSFÖRETAG - URVAL	
	BILAGA 2: ILLUSTRATIONSFÖRETAG - KORTFATTAD FÖRETAGSINFO.	

Förkortningar

BFL	Bokföringslagen, bestämmelser för bokföringsskyldiga.
Deloitte	Deloitte Touche Tohmatsu, en av de fyra stora revisionsbyråerna.
ED 3	Exposure Draft 3: Business Combinations, förslag till revision av IAS 22.
E&Y	Ernst & Young, en av de fyra stora revisionsbyråerna.
FAR	Föreningen för auktoriserade och godkända revisorer samt andra högt kvalificerade specialister inom revisionsbyråbranschen, normgivare på redovisningsområdet.
(S)FAS	(Statement) Financial Accounting Standards, amerikanska redovisningsstandarder.
FAS 142	Goodwill och andra immateriella tillgångar i FAS.
FASB	Financial Accounting Standards Board, amerikanskt normgivande organ på redovisningsområdet.
IAS	International Accounting Standards, IASB:s redovisningsstandarder.
IASB	International Accounting Standards Board, internationell normgivande organisation som verkar för harmonisering av redovisningsprinciper.
IASC	International Accounting Standards Committee, före detta benämning på IASB.
IAS 22	Business Combinations, däribland goodwill, i IAS.
IAS 36	Nedskrivning av tillgångar i IAS.
IAS 38	Immateriella tillgångar i IAS.
IFRS	International Financial Reporting Standards, ny benämning på IAS från och med 1 januari 2005.
KPMG	Klynveld Peat Marwick Goerdeler, en av de fyra stora revisionsbyråerna.
PwC	PricewaterhouseCoopers, en av de fyra stora revisionsbyråerna.
RR	Redovisningsrådets rekommendationer, svenska redovisningsstandarder.
US GAAP	General Accepted Accounting Principles, redovisningsrekommendationer utgivna av FASB samt amerikansk praxis.
ÅRL	Årsredovisningslagen, svensk lag som reglerar upprättandet av årsredovisningen.

1 Inledning

Kapitlet introducerar val av ämne och ger en bakgrund till den problematik som kommer att behandlas i uppsatsen. Kapitlet redogör även för vår frågeställning, vårt syfte samt gjorda avgränsningar.

1.1 Bakgrund

I samband med den senaste börskraschen och fallande börskurser, med början i mars 2000, tvingades ett flertal företag på de internationella marknaderna till omvärdering och betydande nedskrivningar av sina goodwillvärden. Enligt det internationella regelverket¹ definieras goodwill idag som den residual som eventuellt finns efter att en förvärvares andel av förvärvade tillgångar och övertagna skulder identifierats till verkligt värde vid förvärvstillfället. Svensk lag² har en snarlik definition där goodwill definieras som den ”ersättning som vid förvärv av rörelse överstiger det behållna värdet av de tillgångar som förvärvats och de skulder som övertagits”. Goodwill tas i balansräkningen upp som en immateriell anläggningstillgång³ och med en immateriell tillgång avses ”en identifierbar, icke-monetär tillgång utan fysisk substans som innehas för att användas i produktionen eller för att tillhandhålla varor eller tjänster, för uthyrning till andra eller i administrativt syfte”⁴. Goodwill kan ses som en betalning för framtida ekonomiska fördelar, som kan bli en följd av synergier mellan förvärvade och egna tillgångar. Fördelarna kan även vara en följd av synergier från tillgångar som var för sig inte uppfyller kraven för att redovisas som tillgångar.⁵

De stora goodwillposterna hade i många fall uppkommit i samband med de åtskilliga förvärv som gjordes under den föregående högkonjunkturen.⁶ Sannolikt berodde de till stor del på den förvärvshysteri och den ”äta-eller-ätas” mentalitet som fanns, i bland annat de högteknologiska branscherna. Kanske antogs synergieffekterna vara många och de dolda övervärdena stora. Ofta genomfördes dessa förvärv med så kallade apportemissioner där det säljande företaget erhöll aktier i det förvärvande företaget.⁷ Enligt gällande redovisningsregler togs de förvärvade företagen upp till värdet av de vid förvärvet utgivna aktierna. Då de förvärvade företagen tidigare själv hade förvärvat andra företag ledde detta dessutom till en additiv effekt och att

¹ IAS 22, p. 41.

² ÅRL, 4 kap. 2 §.

³ *ibid.*

⁴ RR 15, p. 2.

⁵ RR 17, p. 77.

⁶ Telelogic, *Årsredovisning 2001*, s. 41.

⁷ *ibid.*

goodwillposten växte, ibland till att bli omotiverat stor. Därmed blev följaktligen en nedskrivning nödvändig för att kunna upprätthålla en rättvisande bild. De stora goodwillposterna samt det fallande värdet på företag och dess tillgångar gjorde att nedskrivningarna blev fler och fler. Som exempel kan nämnas det amerikanska företaget AOL Time Warner Inc. som i januari 2002 annonserade en nedskrivning av sin goodwillpost på närmare 54 miljarder SEK. AOL fann vid en genomgång av sina tillgångar att det verkliga värdet kraftigt understeg det bokförda värdet, vilket ledde till den då hittills största nedskrivningen genom tiderna.⁸ Ett annat exempel är den brittiska mobiloperatören MmO2 som i maj månad i år skrev ner sin goodwill, som uppkommit i och med 3G-satsningarna, med närmare 80 miljarder SEK⁹. Vi tror att dessa gigantiska nedskrivningar i flera fall beror på att företagen övervärderat sina investeringar. De synergieffekter som förväntades genom förvärven inträffade sen aldrig. Det finns dock fall då det inte beror på övervärdering utan snarare på händelser som inträffat efter att företag förvärvats. Många företag har drabbats hårt av den allmänna lågkonjunkturen som rådit de senaste tre åren. AOL menar beträffande den rekordstora nedskrivningen att det straffats genom de höga förväntningar det själv satt upp¹⁰. Nedskrivningarna av goodwill har, enligt egen iakttagelse, i majoritet gjorts i branscher med stora framtidsförväntningar, ofta IT och telekom, vilka både AOL och MmO2 verkar i.

Vid studerandet av den svenska marknaden framkommer även här flera exempel på företag som skrivit ner sin goodwillpost i IT-kraschens efterdyningar, främst under 2001 och 2002. Några exempel är Eniro och Telelogic. Dock finns även flera exempel på nedskrivningar i branscher som anses vara mer stabila och mindre konjunkturberoende. Som exempel kan verkstads- och skogsindustrin nämnas, ur vilka både Atlas Copco och Stora Enso har ändrat uppfattning om sin goodwillpost. Ändå finns det idag ett flertal företag med en fortsatt stor andel goodwill. Företag som Gambro och Securitas har till exempel en goodwillpost som storleksmässigt motsvarar närmare 75 respektive 150 procent av eget kapital¹¹. Om detta beror på att dessa företag verkligen har en existerande och beständig goodwill eller om värderingen av densamma inte hunnit med verkligheten låter vi vara osagt.

Svensk lag föreskriver vissa grundläggande principer om hur en årsredovisning skall upprättas, däribland enligt rättvisande bild och god redovisningssed. Rättvisande bild är i svensk lagstiftning definierat som att ”balansräkningen, resultaträkningen och noterna skall upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat”. Vid behov skall även tilläggsuppgifter lämnas i de fall företag inte

⁸ Cheng, *The Impact of Goodwill on Earnings* (2003).

⁹ Jörgensen, *Jättenedskrivningar väntar brittiska 3G-investeringar*, 2003-05-19.

¹⁰ Cheng, *The Impact of Goodwill on Earnings* (2003).

¹¹ Johnzon, *Goodwillbubblan: vilka följer efter Stora?*, 2002-09-04.

uppnår definitionen av rättvisande bild.¹² Begreppet rättvisande bild, vilket introducerades i den internationella redovisningen i och med Storbritanniens inträde i EU, härstammar från det anglosaxiska redovisningsbegreppet "true and fair view".¹³ Wallton menar att begreppet "true and fair view" aldrig riktigt definierats samt att dess roll i engelsk redovisning är högst tvetydigt. Begreppet kan därför tolkas utifrån tre olika synsätt. Det första avser en generalklausul i lagen, det vill säga en generell kvalitativ egenskap för att undvika situationer där lagen följs till form men ignoreras till tanken. Det andra avser att redovisningen skall ta hänsyn till samhällliga principer som står över redovisningsregler. Det tredje synsättet är att "true and fair view" är likställt med allmänt accepterade redovisningsprinciper och praxis.¹⁴

I dagsläget definierar International Accounting Standards Board (IASB) "true and fair view" utifrån de fyra kvalitativa egenskaperna¹⁵, nämligen begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet.¹⁶ Olika länder har dock valt olika tolkningar av begreppet där Danmarks och Tysklands tolkningar skiljer sig från varandra avsevärt. Enligt den danska tolkningen är rättvisande bild överordnad såväl praxis och rekommendationer som lagar. Tyskland har däremot valt att göra lagen överordnad rättvisande bild då de anser att om lagen följs uppnås en rättvisande bild. Det svenska synsättet utgörs närmast av en kompromiss mellan de två tolkningarna. Detta i enighet med svensk redovisningstradition som betonar försiktighet framför en rättvis värdering av företags tillgångar. Sverige menade att rättvisande bild skall vara överordnad god redovisningssed men underordnad rådande lagstiftning.¹⁷

Uttrycket god redovisningssed innefattar tre områden, vilka är lagar, normer och praxis. Lagstiftningen på området utgörs främst av Årsredovisningslagen (ÅRL) och Bokföringslagen (BFL). Normer är uttalande från expertisen inom redovisningsområdet och tar sin utgångspunkt i internationell normgivning, enligt International Accounting Standards (IAS)¹⁸. Praxis är vad som är allmänt förekommande och accepterat bland de som är bokföringsskyldiga. Bokföringsskyldiga är juridiska personer med undantag för bland annat stiftelser, kommuner och landsting¹⁹. Med hänsyn till lagens svårighet att redogöra för detaljföreskrifter har god redovisningssed blivit en viktig föreskrift för all redovisning.²⁰ Skillnaderna som föreligger mellan rättvisande bild och god redovisningssed har dock inte alltid någon praktisk betydelse. Det kan således antas att årsredovisningen ger en rättvisande bild om informationen som ligger till grund är

¹² ÅRL, 2 kap. 3 §.

¹³ Thomasson *et al.*, *Affärsredovisningen 12 uppl.* (2000), s. 105.

¹⁴ Walton *et al.*, *International Accounting*, s. 138 f.

¹⁵ IASB, *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (2001), s. 60.

¹⁶ IASB, *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (2001), s. 60 ff.

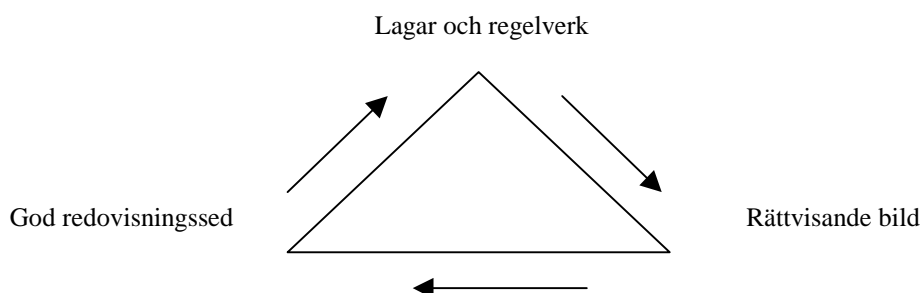
¹⁷ Thomasson *et al.*, *Affärsredovisningen 12 uppl.* (2000), s. 105.

¹⁸ FAR:s Vägledning för tillämpning av RR (2002), s. 614.

¹⁹ BFL, 2 kap. 1-5 §.

²⁰ Thomasson *et al.*, *Affärsredovisningen 12 uppl.* (2000), s. 105.

baserad på vedertagna normer som finns återspeglade i begreppet god redovisningssed. Likaså bör även praxis påverka begreppet rättvisande bild.²¹

Figur 1. Egen tolkning av Sveriges översättning av begreppet "true and fair view".

Enligt det svenska regelverket värderas goodwill till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar samt eventuell nedskrivning och skrivs av systematiskt under en nyttjandeperiod på maximalt tjugo år räknat från förvärvstidpunkten²². Anledningen till att goodwill skrivs av är att de framtida ekonomiska fördelar som kan hänföras till goodwill anses förbrukas med tiden. Avskrivningen ska avspegla värdeminskningen på tillgången. Beträffande nyttjandeperioden anses den alltid vara begränsad och osäkerheten rättfärdigar en försiktig bedömning. Bedömningen bör emellertid ej vara alltför försiktig och perioden inte orealistiskt kort.²³ Genom avskrivningarna minskar goodwillposten över tiden, även om det ibland inte tycks vara fallet. Anledningen till detta anses vara att internt genererad goodwill ersätter förvärvad goodwill.²⁴ Internt genererad goodwill får dock inte tas upp som en tillgång. Anledningarna till detta är att internt genererad goodwill inte är en identifierbar och kontrollerbar resurs samt att dess anskaffningsvärde inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.²⁵

Inom det internationella regelverket pågår fortlöpande en utveckling av redovisningsprinciper. Antalet börsnoterade företag inom EU är i dagsläget cirka 7 000.²⁶ Näringslivet har fått en alltmer global prägel och de flesta börsnoterade företagen har internationella kontakter i någon form. För ett multinationellt företag är det särskilt viktigt att vara medvetet om att redovisningsregler och praxis skiljer sig åt länder emellan. Detta beror på att redovisning är en social konstruktion och därför skiljer sig åt beroende på vilket slags samhälle den formats i. Faktorer som det politiska och juridiska referensverket, men även religion, historia samt kultur påverkar

²¹ Regeringsproposition 1995/96:10, del II, s. 11.

²² RR 1:00, p. 53-54.

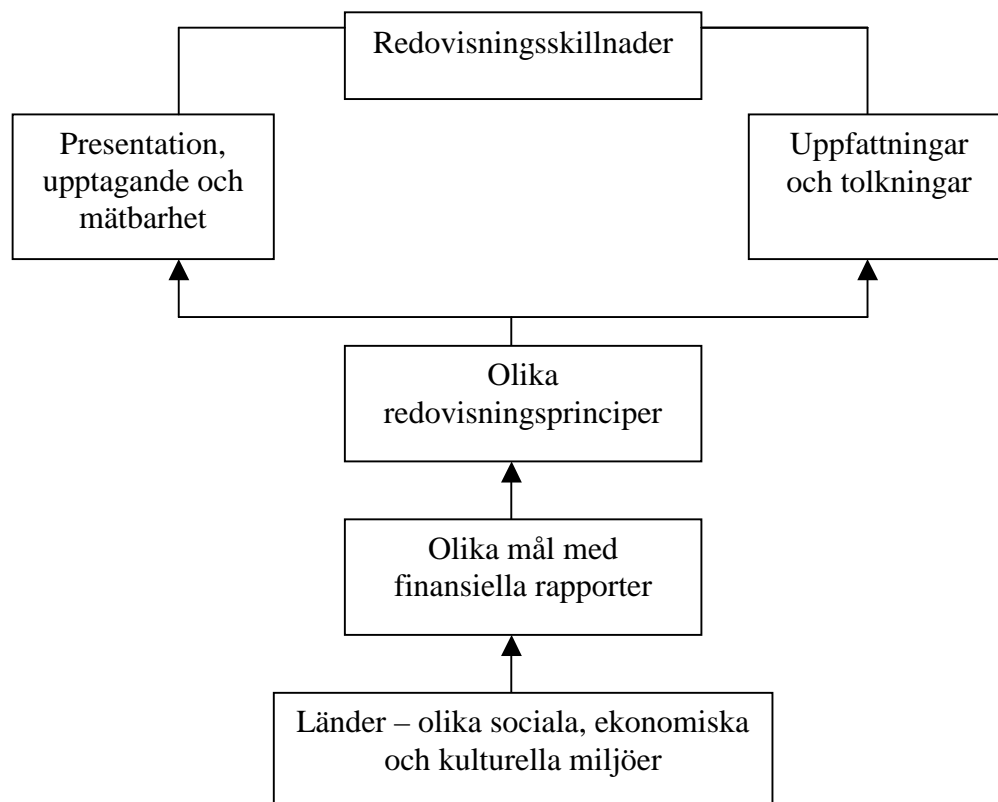
²³ RR 1:00, p. 61.

²⁴ RR 1:00, p. 57.

²⁵ RR 15, p. 36-37.

²⁶ Atos KPMG Consulting, *IAS - Meeting the regulations effectively before 2005* (2002).

redovisningen. Förutom att följa samhällets allmänna utveckling, påverkas redovisningen även av specifika händelser och extern interaktion. Det är inte bara reglerna i sig som kan vara annorlunda, länder emellan, utan även hur de utarbetas, formuleras och efterlevs. Det faktum att redovisningen och redovisningsbaserade mått är beroende av nationella regler medför naturligtvis svårigheter vid internationella affärstransaktioner. Investerare möter svårigheter vid investeringar utomlands, multinationella företag i skiljande förutsättningar och beskattning samt länder och regeringar i en förskjutning av finansiella medel. Som en följd av detta har insatser gjorts för att sätta fingret på och reducera dessa skillnader.²⁷

Figur 2. Orsaker till internationella redovisningsproblem.²⁸

Till största delen drivs den internationella harmoniseringen av de internationella redovisningsstandarder som IASB ger ut. IAS eller International Financial Reporting Standards (IFRS), som är den framtida beteckningen för IAS, är ett led i en strävan efter global harmonisering till följd av allt fler gränsöverskridande verksamheter och internationella kapitalmarknader. Dessa väsentligen anglosaxiskt influerade standarder har, för företag över hela världen, kommit att bli en riktlinje för

²⁷ Walton *et al.*, *International Accounting* (1998), s. 24.

²⁸ Walton *et al.*, *International Accounting* (1998), s. 2.

internationella ändamål, och är på god väg att bli normer för multinationella företag. EU är, som enda lagstiftande aktör på området, en annan viktig faktor i harmoniseringsprocessen. Effekterna av dessa initiativ har påverkat redovisningen i de flesta länder inom unionen. Enligt EG:s fjärde och sjunde direktiv kommer samtliga koncerner som har värdepapper noterade på någon börs inom unionen, från och med 1 januari 2005 att vara skyldiga att tillämpa internationell redovisningsstandard enligt IFRS.²⁹

I december 2002 gav IASB ut ett utkast till standard om koncernbildning, Exposure Draft 3: Business Combinations (ED 3), som utgör en revision av IAS 22, 36 och 38. Syftet med omarbetningen är att, utifrån de fyra kriterierna i IASB:s ramverk³⁰, nämligen begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet, öka kvaliteten på koncernredovisningen samt att verka för internationell konvergens på området.

1.2 Problemdiskussion

ED 3 innebär bland annat att förvärvsmässig koncerngoodwill inte ska skrivas av systematiskt utan istället minst årligen prövas för nedskrivning samt att poolningsmetoden förbjuds. Enligt förslaget får förvärvsgoodwill potentiellt evig livslängd. En annan föreslagen förändring är att förutom tillgångar, skulder och avsättningar inkluderas även negativa ansvarsförbindelser i förvärvsanalysen. Vidare får negativ goodwill inte längre finnas i balansräkningen, utan om ett sådant skillnadsbelopp framkommer vid förvärvsanalysen ska det belasta resultatet omgående.

En ytterligare, och kanske den mest kritiserade, av de föreslagna förändringarna är att goodwill som eventuellt identifierats vid ett förvärv enligt förslaget skall fördelas på en eller flera kassagenerande enheter. IASB menar att värdet av goodwill inte kan prövas separat eftersom goodwill inte, oberoende av andra tillgångar i sig själv, genererar kassaflöden. Goodwill skall alltså allokeras till respektive kassagenererande enhet. En kassagenererande enhet definieras i IASB i ED 3 som den minsta grupp tillgångar för vilken det går att fastställa löpande inbetalningar som i allt väsentligt är oberoende av andra tillgångar, alltså till exempel en avdelning eller division inom ett företag.

En viktig sak att ha i åtanke är vem som befierar på en förändring enligt ED 3. Förslaget anses i mångt och mycket vara en anpassning till Statement Financial Accounting Standards: *Goodwill and other intangible assets* (FAS 142). Den

²⁹ *ibid.*

³⁰ IASB, *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (2001), s. 60.

väsentliga förändringen i FAS 142, det vill säga att goodwill inte skrivs av utan endast vid värdenedgång skrivs ned, är ett resultat av amerikanska företags, lobbyisters och politikernas påtryckningar på FASB. I sitt utkast till rekommendation önskade FASB tvingande avskrivning under maximalt tjugo år.³¹ Om FASB:s önskan gått igenom hade FAS 142 istället konvergerat mot nuvarande europeiska regler i IAS 22. Frågan är därför huruvida ED 3 verkligen främjar en rättvisande bild.

I samband med presentationen av ED 3 lät IASB olika intressegrupper och företag kommentera förslaget. Bland de som har uttalat sig finns Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Ernst & Young (E&Y), Deloitte Touche Tohmatsu (Deloitte), KPMG och PriceWaterhouseCoopers (PwC).

FAR instämmer i princip med förslaget gällande en övergång från att med en kostnadsallokeringsmodell systematiskt skriva av goodwill, till att med en värderingsmodell istället årligen pröva ett nedskrivningsbehov av goodwill. Föreningen ställer sig dock på ett antal punkter kritisk till förslaget. Den första invändningen gäller robustheten av den föreslagna modellen vid prövning av goodwillnedskrivning. FAR är tveksam till att modellen i dagens läge kan anses vara tillräckligt objektivt robust för att kunna tillämpas i praktiken och vill av den anledningen i dagens läge inte stödja en förändring. I stället önskar FAR att modellen, innan den kan antas, prövas i praktiken. Beträffande nuvarande kostnadsallokeringsmodell medger FAR att modellen är godtycklig, men anser ändå att den är att föredra framför än modell som inte prövats i praktiken. FAR stödjer inte heller ett fritt val mellan de båda modellerna, eftersom det då skulle bli svårare att få en god jämförbarhet företag emellan. Slutligen ifrågasätter FAR ifall fördelarna med den nya modellen överstiger kostnaderna av systemskifte.³²

Vad gäller de fyra revisionsbyråerna skiljer de sig något i sina uppfattningar om ED 3. E&Y delar IASB:s åsikt om att en årlig prövning på ett bättre sätt kan återge värdet av förvärvad goodwill som en tillgång, men är dock av en annorlunda mening på ett antal punkter. Den första gäller värdering av goodwill. E&Y anser att goodwill är en tillgång som minskar i värde och vid tillämpning av en metod där avskrivning inte görs skulle det implicit resultera i att internt genererad goodwill skulle kompensera det minskande värdet på förvärvad goodwill. Enligt IAS 38 får internt genererad goodwill inte aktiveras och E&Y menar därför att en modell utan avskrivning inte är konsistent med IAS 38. Den andra invändningen gäller huruvida fördelarna med den föreslagna tillämpningen skulle överträffa dess kostnader. Liksom FAR ställer sig E&Y tveksam till detta och pekar på att tidigare erfarenheter från US GAAP visat att nedskrivningsprövning både är en kostsam och subjektiv process. Beträffande nuvarande linjära avskrivningsmodell instämmer E&Y med FAR om att även denna

³¹ Zeff, *Political Lobbying on Proposed Standards: A Challenge to the IASB* (2002).

³² www.iasb.org.uk, 2003-11-13.

metod kan uppfattas som godtycklig, men anser ändå att en amorteringsmetod både är mer kostnadseffektiv och konsekvent vad gäller förbudet att kapitalisera internt genererad goodwill. Slutligen menar E&Y, sett ur ett värderingsperspektiv, att kassaflöden från synergier, inkomster samt intellektuellt kapital med en livslängd på femton år eller mer, generellt inte har någon märkbar effekt på värderingen. E&Y menar dock att sådana ekonomiska fördelar ändå har ett begränsat liv och att företag generellt inte bör förvänta sig avskrivningsperioder längre än femton år.³³

Även Deloitte instämmer principiellt med förslaget att goodwill ska anses ha en obestämd livslängd, men menar att så ej alltid är fallet. Företaget anser därför att i de fall antagandet kan bestridas med övertygande bevis ska goodwillen bedömas ha en begränsad ekonomisk livslängd. I sådana fall ska goodwillen skrivas av systematiskt samt endast prövas för nedskrivning av goodwill vid indikation på värdeförsämring. Metoden för vilken nedskrivning prövas bör vara densamma för goodwill med evig livslängd. Deloitte anser slutligen att det inte ska gå att välja metod att tillämpa vid redovisning av goodwill. Den metod som tillämpas skall istället för varje enskilt företag återspegla den ekonomiska substansen av den bokförda goodwillen.³⁴

KPMG anser liksom E&Y att goodwill inte kan antas ha evig ekonomisk livslängd samt att goodwill bör skrivas av årligen. Ytterligare en invändning som KPMG har till förslaget gäller förhållandet mellan förvärvad goodwill och internt genererad goodwill. Liksom E&Y ser KPMG en risk ifall goodwill inte skrivs av och menar att det kan skapas en inkonsekvens mellan dessa två typer av goodwill eftersom förvärvad goodwill inte kommer att belasta resultaträkningen, vilket internt genererad goodwill i stället kan komma att göra. KPMG anser vidare att en modell baserad på avskrivningar är enklare att tillämpa, inte skapar mer godtycklighet samt ger en lika rättvis bild som en modell baserad på årlig värdering. KPMG anser varken att en kostnadsallokerings- eller värderingsbaserad modell är överlägsen den andra, men menar ändå att nuvarande regelverk med årliga avskrivningar samt samma krav för prövning av nedskrivning vid indikation bör bibehållas.³⁵

Av nämnda revisionsbyråer är PwC den största supportern av förslaget om en ny behandling av goodwill. Företaget anser att goodwill mer sannolikt minskar i värde genom förändrade ekonomiska förhållanden eller en förvärvares agerande än som ett resultat av tidsförloppet. Ytterligare ett argument för att stödja förslaget är att det är osannolikt att olika enheter är kapabla till att exakt uppskatta livslängden för ekonomiska fördelar som inte kan identifieras separat. En modell för prövning av nedskrivning visar istället mer exakt hur goodwill minskar i värde. Beträffande den potentiella problematiken att skilja mellan förvärvad goodwill och internt genererad

³³ *ibid.*

³⁴ *ibid.*

³⁵ *ibid.*

goodwill instämmer företaget med E&Y och KPMG, men anser att denna åtskillnad blir otydlig efter ett förvärv oavsett om prövning för nedskrivning görs eller om systematisk avskrivning tillämpas. Dock påpekar PwC problematiken med avsaknad av ett standardiserat verktyg för bedömning av tillgångar och likvida medel. Avsaknaden av ett standardiserat verktyg kan vid en årlig prövning för goodwillnedskrivning innebära hög grad av subjektivitet. Då prövningen tillämpas i olika länder med olika situationer kan avsaknaden få som konsekvens att liknande enheter i liknande situationer kan komma att värderas olika. Detta kan på så sätt, genom nedskrivningar, komma att belasta resultaträkningen olika mycket.³⁶

Sammantaget kan sägas att FAR och de fyra stora revisionsbyråerna i stora drag är överens om att en årlig nedskrivningsprövning av goodwill likt den i ED 3 i teorin är att föredra framför rak systematisk avskrivning som idag. Dock anser de att en sådan modell är svår att tillämpa i praktiken. Validiteten hos en sådan metod är alltså i så fall hög men reliabiliteten låg. Goodwill är vidare en komplex tillgångspost som beräknas som en residual, vilket även bidrar till en abstrakt definition. Vid värdering av en kassagenerande enhet finns dessutom, förutom i sällsynta fall då förhandlingar pågått om att avyttra en enhet, inget marknadsvärde utan en potentiell förvärvare är utelämnad till nyttjandevärdet. En bestämning av nyttjandevärdet erfordrar i sin tur en bedömning av de framtida kassaflödena från enheten, när betalningarna beräknas äga rum samt tidsvärdet av pengar, det vill säga förväntad riskfri ränta. Förespråkarna menar att metoden ger en bättre extern koncernredovisning i form av en mer rättvisande bild medan kritikerna menar att metoden innehåller stora frihetsgrader vilket sannolikt kan komma att leda till godtycklig och subjektiv värdering.

1.3 Problemformulering

Utifrån ovan förda diskussion tycker vi att det skulle vara intressant att vidare studera för- respektive nackdelarna med gällande svenska regelverk och ED 3. Vi frågar oss därför följande: Bidrar redovisning av goodwill enligt ED 3 i praktiken till en mer rättvisande bild i form av en bättre tillförlitlighet, jämförbarhet, begriplighet och relevans? Medför, i så fall, förslaget större fördelar i form av rättvisande bild än nackdelar i form av uppkomna kostnader i samband med den nya värderingsmodellen? Det vill säga, överväger nyttan kostnaden och hur påverkas värderingen av företag, internt och externt?

³⁶ *ibid.*

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att studera huruvida föreslagna förändringar, avseende hantering av goodwill, vid en tillämpning av IASB:s Exposure Draft 3: Business Combinations kan bidra till en bättre redovisning i form av en mer tillförlitlig, begriplig, relevant och jämförbar värdering av de studerade företagens goodwillposter. Vi ämnar även undersöka vilket av de båda regelverken som kvalitetsmässigt ger den ”bästa” redovisningen i form av en korrekt värdering och rättvisande bild.

1.5 Avgränsningar

ED 3 innehåller i huvuddrag två större förändringar, övergången till en årlig värdering av goodwill samt avskaffandet av poolningsmetoden. Vi kommer dock enbart att fördjupa oss i det första av huvuddragen och således inte beröra förändringarna avseende poolningsmetoden.

Vi kommer vidare uteslutande att inrikta oss på regelverket i Sverige och aktuella förändringar för svenska publika företag. Detta då dessa verkar i vår närhet och vi därför finner det mest intressant att studera dem. Vi anser även att goodwillredovisningen i svenska företag kan ge signaler om den i andra länder. Bland annat eftersom regelverket på området i dagsläget i stort är det samma, samt att en del företag som vi har för avsikt att undersöka även finns noterade på andra europeiska börser, till exempel Londonbörsen.

2 Metod

Kapitlet beskriver vårt tillvägagångssätt för att uppfylla uppsatsens syfte. Kapitlet redogör även för val av företag samt beskriver vårt sätt att arbeta och de teoretiska utgångspunkter vi använt oss av. Kapitlet avslutas med en kritisk metoddiskussion om genomförd datainsamling.

2.1 Fallstudie

Vi har som arbetsmetod valt att använda oss av en fallstudie. Utgångspunkten i en fallstudie är ett helhetsperspektiv där helhetsperspektivet i så hög grad som möjligt ska ge en täckande bild. En fallstudie tillämpas även ofta vid studie av processer och förändringar.³⁷ En fallstudie anses vara lämplig för att bland annat exemplifiera och illustrera teorier. Vid fall då fallstudien används som illustration blir dess funktion närmast att vara förtydligande och att vara ett pedagogiskt hjälpmedel.³⁸ Fallstudier anses framför allt vara lämpliga vid explorativa studier³⁹. Antalet fall som ska ingå i en fallstudie är en avvägningsfråga mellan bredd (översikt) och djup (insikt)⁴⁰.

Lämpligheten med att använda en fallstudie anser vi vara stor då uppsatsen behandlar gällande regelverk och föreslagna ED 3. Vidare används fallstudien för att påvisa effekter vid tillämpning av ED 3. Fallstudien möjliggör även för oss att fördjupa oss i ett begränsat antal företag, vilket vi kan se flera fördelar med. Vi kan under en längre tid koncentrera oss på ett antal studieobjekt samt mera ingående studera orsakerna till företagets nedskrivning av goodwill. Detta anser vi vara en förutsättning för att nå den djupare kunskap om problemområdet vi eftersträvar.

Vi har valt att använda oss av tio illustrationsföretag. Antalet företag kan möjligtvis tyckas vara många för att ingå i en fallstudie. Vi anser dock att vi med tio företag på ett tillfredsställande sätt kan illustrera skillnader mellan gällande regelverk och ED 3 samt illustrera eventuella konsekvenser vid tillämpning av ED 3. Genom att vi i en tidig fas i uppsatsen begränsat oss till att endast behandla goodwillnedskrivningar anser vi oss fått god översikt inom just detta område. Beträffande djup anser vi inte heller att detta går förlorat med tio företag eftersom illustrationsföretagen, liksom

³⁷ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (1995), s. 44.

³⁸ Eriksson, Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 104.

³⁹ Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1996), s. 151.

⁴⁰ Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1996), s. 154.

uppsatsens avgränsning, valdes i ett tidigt skede av arbetet. Detta har möjliggjort en djupgående analys av regelverket utifrån valda företag.

Den främsta nackdelen med att använda sig av en fallstudie anser vi vara att slutsatserna kan bli svåra att generalisera. Nedskrivningar i goodwill kan relateras till både externa och interna indikatorer och då indikatorerna kan vara av företagsspecifik karaktär kan dessa följaktligen skilja sig åt från andra företag och branscher. Det kan därför vara lätt att resultatet ifrågasätts samt att krav ställs på att resultatet provas på ytterligare företag. Detta är kritik som det dock går att argumentera mot. Exempelvis kan liknande fall ha studerats tidigare i andra undersökningar⁴¹. Vid genomgång av vad som skrivits inom området fann vi att samma ämne, dock med annan inriktning och upplägg, behandlats på andra svenska universitet och högskolor. Vidare behöver det inte vara nödvändigt att jämföra med andra fall. Kunskap i form av teorier och modeller kan vara minst lika väsentliga att jämföra med. Slutligen går det att hävda att utredning och forskning syftar till ökad förståelse av specifika situationer och således inte till generalisering.⁴²

2.2 Val av företag

Valet av illustrationsföretag (se bilaga 1) har inte varit givet från början utan har varit en process där vi börjat med att identifiera företag, noterade på Stockholmsbörsens A-lista och Attract 40, som under perioden 2000-2002 genomfört nedskrivningar av goodwill. Genomgången av företagen baseras på de företag som var noterade på listorna under september till oktober 2003. Anledningen till att vi valde att inrikta oss på dessa listor var av praktiska skäl samt att de mest omsatta aktierna torde vara en god approximation av de största företagen på Stockholmsbörsen, sett till omsättning och börsvärde. Genom att välja dessa listor samt att systematiskt gå igenom varje företag har vi uppmärksammat vilka som gjort nedskrivning och på så sätt även skaffat oss god kännedom om bakomliggande orsaker till gjorda nedskrivningar. Vi är dock medvetna om risken att inte ha inkluderat omsättningsmässigt stora företag på O-listan, som inte tas upp i Attract 40, i urvalspopulationen.

Gjorda nedskrivningar har identifierats vid genomgång av samtliga företags årsredovisningar för nämnda period. Av de företag för vilka nedskrivningar identifierats har sedan två olika rationer tillämpats för att välja ut tio företag. Det första ratiot är ingående goodwill genom eget kapital för det år nedskrivningen gjorts. Med ED 3 i åtanke ansåg vi det vara intressant att analysera förslaget utifrån de företag där goodwill utgör en betydande post i balansräkningen, eftersom ED 3 kan komma att få

⁴¹ Eriksson, Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 106.

⁴² *ibid.*

stor påverkan på såväl dessa företags resultat- som balansräkning. Av identifierade företag sorterades företag med en goodwillpost understigande tjugo procent bort. Det andra steget i processen var att utifrån resterande företag välja ut tio. För att göra detta använde vi oss av Ratio 2, nämligen goodwillnedskrivning genom ingående goodwill. Genom att använda detta mått blev det möjligt att välja ut företag med andelsmässigt stora goodwillposter.

Resultatet av urvalsprocessen blev: ABB, Atlas Copco, Eniro, Finnveden, NCC, Skanska, Stora Enso, Telelogic, WM-data samt Ångpanneföreningen. Företagen är verksamma i olika branscher och skiljer sig åt sett till omsättningsstorlek. Förklaringen till detta är att vi medvetet valt att inte inrikta oss på någon specifik bransch. Anledningen till detta är att uppsatsen inte har haft som mål att belysa specifika branschers nedskrivningar av goodwill utan snarare nedskrivning av goodwill som företeelse.

Vi kan se två svagheter i vårt val av företag. Den första svagheten gäller de listor vi använt. Vi är medvetna om att det möjligen finns företag på andra listor som vilka andelsmässigt gjort större goodwillnedskrivningar samt har en andelsmässigt större goodwillpost i förhållande till eget kapital än valda illustrationsföretag. Vi tyckte dock att det skulle vara av intresse att studera de till aktiehandel sett mest omsatta företagen. Vidare har företagen, som vi tidigare nämnt, endast använts som hjälpmedel för att kunna analysera regelverket och inte tvärtom, det vill säga att regelverket används för att analysera företagen. Utifrån den aspekten anser vi därför även det vara irrelevant vilka listor som undersökningen baserats på. Vi är medvetna om att företagsillustrationerna av skillnaderna mellan gällande regelverk och ED 3 främst blir av resonerande och prognostiserande form. Det hade naturligtvis varit enklare att nå mätbara och därmed tillförlitliga resultat om ED 3 redan tillämpades. Om regelverket redan var implementerat anser vi dock en analys av skillnaderna vara av mindre intresse samt bidraget av analysen marginellt. Den andra svagheten gäller vilka företag som var noterade på A-listan respektive Attract 40 vid genomgången av gjord goodwillnedskrivning. Vi är medvetna om att det finns en risk att företag, som under studerad period 2000-2002 har gjort andelsmässigt stora goodwillnedskrivningar, kan ha avnoterats från dessa listor under de senaste åren och därför inte varit med i populationen som urvalet gjorts på. Att företag avnoterats, kan bero på faktorer som ett för lågt börsvärde eller en för liten aktiehandel. Därför anser vi ändå inte att dessa företag skulle ha varit av intresse att studera.

2.3 Angreppssätt

Denna uppsats är av explorativ karaktär. Explorativa undersökningar är till sin natur utforskande där det främsta syftet är att inhämta så mycket kunskap som möjligt inom ett bestämt problemområde. Explorativa undersökningar syftar ofta till att ge kunskap som ska utgöra en grund för efterföljande studier, varpå idérikedom och kreativitet är viktiga inslag.⁴³ Valet av den explorativa undersökningsformen motiveras med att vi utifrån gällande och föreslagna regelverk vill påvisa skillnader mellan regelverken samt föra ett resonemang kring eventuella konsekvenser vid tillämpandet av ED 3.

En metod kan ses som ett redskap och ett sätt att lösa problem för att kunna nå kunskap. Från den information som undersöks finns det beroende på utgångspunkt, två olika sorters verktyg den kvantitativa respektive kvalitativa metoden. Den kvantitativa metoden är till sin natur formaliserad och strukturerad där statistiska mätmetoder har stor del vid analys av kvantitativ information. Den kvalitativa metoden är i stället till sin natur ringa formaliserad och har primärt ett förståendesyfte. Av central betydelse i den kvalitativa metoden är att skapa sig en djupare förståelse för det problemkomplex som studeras samt att beskriva helheten av det sammanhang i vilket problemet är centralt.⁴⁴

Vi har valt att göra en kvalitativ studie och anledningarna till detta är flera. Uppsatsens karaktär fokuserar på lagar och regleringar, varpå studerande av olika mätbara faktorer är olämpligt. Uppsatsen baseras inte heller på några hypoteser och inkluderar endast tio företag. Slutligen ämnar uppsatsen analysera skillnader för att erhålla djupare förståelse och en större kunskap om goodwillnedskrivningar.

Vid teoriproduktion finns det två arbetssätt: deduktion och induktion. Deduktion kallas för bevisandets väg och kännetecknas av att slutsatser om olika fenomen dras utifrån allmänna principer och befintliga teorier. Induktion kallas för upptäckandets väg och innebär att studerandet av ett objekt sker utan att undersökningen först förankras i befintlig teori.⁴⁵ Vi har valt att ha en deduktiv ansats för vår uppsats. Anledningen till detta är att gjorda goodwillnedskrivningar av illustrationsföretagen gjorts utifrån gällande regelverk och rekommendationer. Ytterligare ett argument för en deduktiv ansats är att uppsatsen har som syfte att klargöra huruvida den rättvisande bilden av ett företag förstärks vid tillämpning av ED 3. Slutligen har uppsatsen inte som syfte att utveckla nya teorier utan snarare att klargöra och illustrera skillnaderna vid en eventuell tillämpning av ED 3.

⁴³ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (1995), s. 11.

⁴⁴ Holme, Solvang, *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2001), s. 13 f.

⁴⁵ Holme, Solvang, *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2001), s. 21.

2.4 Tillvägagångssätt

Nedan kommer vi att redogöra för det tillvägagångssätt vi valt i uppsatsen, vad gäller insamling av primär- och sekundärdata samt teori.

2.4.1 Primärdata

För att fastställa vad som kan klassificeras som primär- respektive sekundärdata blir närheten till informationslämnaren avgörande. Primärkällor utgörs av ögonvittnesskildringar och förstahandsrapporteringar.⁴⁶ På grund av uppsatsens karaktär har använda primärkällor främst utgjorts av illustrationsföretagens årsredovisningar. Kompletterande primärkällor har utgjorts av delårs- och kvartalsrapporter samt pressmeddelanden från företagen.

Vi har medvetet valt att inte genomföra några intervjuer med illustrationsföretagen rörande bakomliggande orsaker till gjorda nedskrivningar. Detta skulle kunna uppfattas som en brist att vi endast förlitat oss på tryckt information från företagen, eftersom företagen i sitt kommunicerande av information själva kunnat bestämma vilken information som ska offentliggöras. Då uppsatsen behandlar redovisningens kvalitativa egenskaper där en användare, utifrån endast ett företags finansiella rapporter, skall kunna bedöma företaget, anser vi att intervjuer med illustrationsföretagen skulle avvika från egenskapernas natur.

2.4.2 Sekundärdata

De informationskällor som inte uppfyller kriterierna för primärkällor kallas för sekundärkällor.⁴⁷ Sekundärdata utgörs av vetenskapliga artiklar och teoretisk litteratur. Använda sekundärkällor, skrivna av externa intressenter, har utgjorts av artiklar och rapporter om illustrationsföretagen. Exempel på andra källor är databaser, så som Affärsdata, samt olika ekonomiska tidskrifter, exempelvis Dagens Industri, Affärsvärlden och Veckans affärer. Artiklar från Affärsdata har vi funnit via databasen Elin vid Lunds universitet. Utifrån dessa källor valde vi det vi fann vara av vetenskapligt intresse.

2.4.3 Teori

En teori är traditionellt sett ett system av hypoteser, antaganden eller satser som beskriver en avgränsad del av verkligheten. Även om någon tydlig gränsdragning inte

⁴⁶ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (1995), s. 56.

⁴⁷ *ibid.*

är möjlig, är en teori något mera än bara empiriskt prövade hypoteser. Kravet på en teori är att den skall utgöra en sammanhängande helhet med vilken en så stor mängd som möjligt av existerande information kan förklaras.⁴⁸

Teori som tillämpats i uppsatsen är nuvarande svenska regelverk där de regler och rekommendationer som gäller för goodwillnedskrivning har behandlats. Liknande har gjorts med ED 3. Genom att belysa de olika regelverken och rekommendationerna har det blivit möjligt att göra en jämförelse för att på så sätt kunna klarlägga skillnaderna mellan regelverken och rekommendationerna. Denna jämförelse har sedan kunnat tillämpas i analysen för att klargöra huruvida värderingen av en tillgång blir mer tillförlitlig med ED 3.

Tillämpad teori är den svenska ÅRL och RR för behandling för nedskrivning av goodwill, IASB:s redogörelse för redovisningens kvalitativa egenskaper samt ED 3:s redovisning för föreslagen ändring gällande behandling av goodwill. Vi har medvetet valt att inte redogöra för olika intressenters syn på gällande respektive föreslagna regelverk i teoriavsnittet. Anledningen till detta är att uppsatsens karaktär är sådan att det är vi som författare som skall påvisa skillnader mellan gällande regelverk och ED 3 samt föra ett resonemang kring potentiella konsekvenser vid tillämpning av ED 3.

2.5 Källkritik

För att kunna säkerställa att använda primär- och sekundärkällor i uppsatsen bidragit till objektiv information har vi granskat dem utifrån kriterierna validitet, reliabilitet och relevans.

2.5.1 Validitet

Validitet kan definieras som ett mätinstruments förmåga att mäta det som avses. Validitet kan vidare delas in i inre och yttre validitet. Med inre validitet avses huruvida begrepp och operationella, mätbara definitioner överensstämmer.⁴⁹ God inre validitet föreligger när ett mätinstrument mäter vad det är avsett att mäta.⁵⁰ Yttre validitet avser överensstämmelsen mellan det mätvärde som fås vid användning av en operationell definition och verkligheten. Den yttre validiteten är oberoende av den inre validiteten och kan inte bedömas utan vetskap om hur det empiriska materialet samlats in och ser ut.⁵¹

⁴⁸ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (1995), s. 19.

⁴⁹ Eriksson, Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 38.

⁵⁰ Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1996), s. 88.

⁵¹ Eriksson, Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 39.

Då information har kunnat inhämtas från respektive företags årsredovisning, anser vi validiteten vara god. Eftersom nedskrivningarna är genomförda samt offentliggjorda anser vi inte att validiteten försämras då vi i stor utsträckning inhämtat informationen från årsredovisningen. Studerandet av företagen innebär att identifiera nedskrivningens storlek samt bakomliggande orsak. Vi är dock medvetna om att de bakomliggande orsakerna till nedskrivningarna kan vara något tillrättalagda i årsredovisningen. Ett företags årsredovisning kan, i den mån den utgörs av marknadsföringsmaterial, anses vara subjektiv. Företaget kan alltså avsiktligt inom tillåtna ramar vinkla offentliggjord information. Med detta menar vi att företag kan ha en tendens att inte fullt ut vilja erkänna felaktiga bedömningar och misslyckade affärer.

För att säkerställa den inre validiteten har vi under arbetet med uppsatsen fortlöpande lämnat in skrivet material till våra handledare för kommentarer samt för att säkerställa att uppsatsen hållt sig inom bestämt område. Den yttre validiteten anser vi vara säkrad genom att vi använt oss av gällande definitioner av goodwill och tillämpat dessa på företag som redan gjort goodwillnedskrivningar. På så sätt överensstämmer operationella definitioner med verkligheten.

2.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet avser frånvaron av slumpmässiga mätfel. Hög reliabilitet kännetecknas av att mätningen i undersökningen inte påverkas av vem som utför mätningen eller under de omständigheter under vilka mätningen sker.⁵² Bestämmande för hur pass hög reliabiliteten är beror på vilket sätt mätningarna utförs samt hur noggrann bearbetningen av information är.⁵³ En undersökning med hög reliabilitet har liten påverkan av tillfälligheter på mätningen. Närvaron av slumpmässiga fel är följaktligen låg.⁵⁴ Hög reliabilitet föreligger då olika och oberoende mätningar av ett och samma fenomen resulterar i liknande resultat.⁵⁵

För att säkerställa en så hög reliabilitet som möjligt har vi ansträngt oss för att finna lämplig och tillförlitlig litteratur till uppsatsen. Litteratur har valts efter kritisk sovring och granskning av befintlig teori. Litteratur som vi framförallt bedömt ha ett alltför praktiskt perspektiv och ringa teoretisk förankring har medvetet valts bort.

⁵² Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1996), s. 89.

⁵³ Holme, Solvang, *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2001), s. 163.

⁵⁴ Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1996), s. 89.

⁵⁵ Holme, Solvang, *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2001), s. 163.

2.5.3 Relevans

Med relevans avses huruvida källan är väsentlig för frågeställningen.⁵⁶ Vi har kontinuerligt under uppsatsen fortlöpande studerat insamlad information för att på så sätt kunna bestämma dess bidrag till uppsatsen. Av den anledningen valde vi att samla på oss mycket information i det initiala stadiet av uppsatsen för att senare välja ut den information vi ansett vara mest tillämpbar på uppsatsen. På så sätt anser vi att risken för att missa relevant information reducerades.

2.5.4 Primärkällor

Som tidigare nämnts har primärkällorna nästan uteslutande utgjorts av illustrationsföretagens årsredovisningar. Med tanke på att företagen måste följa både ÅRL och RR för att främja god redovisningssed samt för att ge en rättvisande bild anser vi den fakta som redovisats i årsredovisningarna vara tillförlitlig. Dock är vi medvetna om att årsredovisningarna också är ett sätt för företagen att marknadsföra sig och därför kan vara vinklade samt att siffror och förklaringar kanske inte lyfts fram helt och hållet. Då vi noga gått igenom årsredovisningens alla poster anser vi dock denna snedvridning i möjligaste mån vara reducerad.

2.5.5 Sekundärkällor

Använda sekundärkällor utgörs framförallt av gällande och föreslagna regelverk och rekommendationer samt vetenskapliga artiklar. Företagsspecifikt material i form av sekundära källor har utgjorts av artiklar från olika ekonomiorienterade tidningar. Eftersom både gällande regelverk samt rekommendationer är fastslagna och ska följas anser vi de vara relevanta för vår analys. En svårighet avseende de vetenskapliga artiklarna har varit dess mängd. Kvantiteten av publicerade artiklar inom nedskrivningar av goodwill, harmonisering av redovisningsfrågor samt ED 3 har försämrat möjligheten att få en god överblick av tillgänglig relevant information. Vi anser dock att den sekundärdata vi tillämpat täcker problemområdet på ett tillfredsställande sätt.

⁵⁶ Eriksson, Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 150.

3 Teori

Kapitlet beskriver inledningsvis redovisningens kvalitativa egenskaper, vilka dock främst tillämpas i slutsatserna. Kapitlet redogör även för den teori som de företagspecifika analyserna samt den integrerande analysen baseras på.

3.1 Redovisningens kvalitativa egenskaper⁵⁷

De kvalitativa egenskaperna inom externredovisning utgörs av fyra grundpelare, vilka är begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. Grundpelarnas syfte är att öka användbarheten och användarvänligheten hos företagets rapporter. Likaså är det i redovisningens kvalitativa egenskaper som rättvisande bild har sin grund, vilket i hög grad gör dem väsentliga för vårt syfte.

3.1.1 Tillförlitlighet

En rapport är tillförlitlig om den inte innehåller väsentliga felaktigheter samt inte är vinklad. Användaren måste kunna förlita sig på att informationen som presenteras antingen är objektivt korrekt eller baserad på rimliga antaganden. Information som inte till grunden är förankrad i organisationen ska därför inte förmedlas då den kan ge vilseledande signaler. En korrekt bild ges då händelser återges på det sätt som rimligen kan förväntas eller på det sätt som görs gällande. Således skall balansräkningen, på ett korrekt sätt, återge händelser som givit upphov till tillgångar och skulder. Dock förekommer det risk i någon form. Det kan exempelvis vara svårigheter i att identifiera transaktioner. I vissa fall kan osäkerheten vara så pass stor att informationen bör utelämnas i de finansiella rapporterna.

För att informationen på ett korrekt sätt skall kunna återge de händelser eller transaktioner som inträffat under verksamhetsåret, skall de redovisas i enlighet med ekonomisk innebörd och inte enbart i enlighet med juridisk form. Dessa två överensstämmer inte alltid vilket leder till att en mindre korrekt bild presenteras. Likaså måste information som offentliggörs vara av objektiv karaktär. Företags rapporter är inte objektiva om de påverkar bedömningar i syfte att uppnå ett förutbestämt mål.

⁵⁷ IASB, Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements (2001), s. 60-65.

Den som upprättar finansiella rapporter måste hantera den osäkerhet som medföljer vissa händelser. Försiktighetsprincipen innebär att bedömningar som görs under osäkerhet skall göras med viss försiktighet så att tillgångar och skulder inte övervärderas. Risk finns dock att företag medvetet är alltför restriktiva, det vill säga undervärderar tillgångar så att dolda reserver uppkommer samt övervärderar skulder och kostnader. Detta leder till att rapporterna varken blir objektiva eller tillförlitliga. Vidare skall fullständig information lämnas. Utelämnad information kan medföra att informationen blir oriktig och vilseledande.

3.1.2 Jämförbarhet

Syftet med jämförbarhet är att användaren skall kunna bilda sig en uppfattning om trender utifrån ett företags tidigare presenterade rapporter. Jämförbarhet innefattar även att jämförelser med andra företags tidigare och aktuella rapporter skall kunna göras. Det är därför av vikt att företag använder sig av standardiserade metoder vid värderingar och vid presentationer. Om ett företag med anledning av detta väljer att genomföra någon form av redovisningsrelaterad förändring, oavsett storlek, måste det meddela användaren om dessa förändringar samt redogöra för vilka konsekvenser förändringen får. Det skall dock inte förväxlas med strikt likformighet som förhindrar att förbättrade redovisningsrekommendationer prioriteras. Vilket innebär att form aldrig får gå före innehåll, det vill säga tillförlitligheten är alltid viktigare än jämförbarheten.

Anses andra redovisningssätt ge en mer relevant och tillförlitlig bild skall det sättet tillämpas. För att kunna underlätta användarens bedömningsmöjligheter skall det vidare finnas jämförelseuppgifter från tidigare presenterade rapporter.

Vid presentation av rapporter kan även tidpunkten vara en avvägning mellan relevans och tillförlitlighet. Väljer ett företag att tidigt gå ut med information innan samtliga konsekvenser av en inträffad händelse eller genomförd förändring är kända skadar det tillförlitligheten. Väljer företaget i stället att senarelägga offentliggörandet av informationen finns en risk i att informationen, även om den är tillförlitlig, blir inaktuell och därför ej användbar. För att information skall vara värd att offentliggöras bör därför nytta för användaren vara större än kostnaden att tillhandahålla informationen.

3.1.3 Begriplighet

Begriplighet innefattar att en användare skall kunna använda sig av utdelad information. Informationen måste därför vara av förståelig karaktär om den ska vara till användning för användaren. Vidare får information inte uteslutas. Information rörande komplicerade frågor, och som bör ingå i de finansiella rapporterna för att den

är relevant för användaren i sitt beslutsfattande, får inte uteslutas enbart för den kan vara alltför svår för vissa användare att förstå. IASB förutsätter därför att användaren har viss förkunskap i ekonomi och redovisning samt att denne är villig att i rimlig utsträckning studera materialet.

3.1.4 Relevans

Relevant anses informationen vara om den underlättar bedömningen av inträffade, aktuella och framtida händelser. Informationen måste vara relevant om den skall vara av värde för användaren i dennes beslutsfattande. Information om den finansiella ställningen och tidigare resultat ligger ofta till grund för bedömningar av framtida finansiella ställning och resultat, men även för andra aspekter som kan vara av intresse för användaren som exempelvis utdelning. Dock behöver inte uttryckliga prognoser göras i de finansiella rapporterna utan informationen skall presenteras så att användaren enkelt själv skall kunna göra prognoser på kommunicerad information. Som exempel menar IASB att resultaträkningens värde ökar om information om ovanliga poster lämnas. På vilket sätt information lämnas är därför av vikt.

Informationens relevans påverkas även av dess väsentlighet och dess karaktär. Information som utelämnas eller är felaktig är väsentlig om utelämnandet alternativt felaktigheten påverkar intressentens beslut. Dock anses väsentlighetsgraden vara en tröskelnivå då den påverkas av storleken snarare än av de kvalitativa egenskaper informationen måste ha för att vara av värde. Vidare påverkas informationen av rådande omständigheter kring utelämnandet av informationen.

3.2 *Det svenska regelverket*

Nedan redogörs för gällande svenska regler och rekommendationer vid hantering av goodwill. Eftersom uppsatsen jämför gällande regelverk och förslagna ED 3 är det av vikt att först studera det svenska regelverket.

3.2.1 Gällande lagar och rekommendationer

Svensk externredovisning behandlas idag i ÅRL samt Redovisningsrådets rekommendationer (RR). ÅRL, vilken baseras på EG:s fjärde och sjunde direktiv med syfte att likrikta presentationen av finansiell information inom EU⁵⁸, behandlar regler för utformning av och innehåll i årsbokslut och årsredovisning. De företag som berörs av ÅRL är publika och privata företag samt vissa handelsbolag, inklusive

⁵⁸ Axelman *et al.*, *IAS/IFRS 2005 - En jämförelse mellan International Accounting Standards och Redovisningsrådets rekommendationer* (2003), s. 9.

kommanditbolag, i Sverige.⁵⁹ Utöver de krav som ges i ÅRL skall RR tillämpas av de svenska företag som är primärnoterade på Stockholmsbörsen och som genom noteringsavtal med Stockholmsbörsen förbundit sig att följa rekommendationerna. RR innehåller mer detaljerade regler avseende årsredovisning och överensstämmen i stor utsträckning med IAS/IFRS. I vissa avseenden har RR dock anpassats till svenska förhållanden, såsom ÅRL och skattelagstiftningen.⁶⁰

3.2.2 Uppkomst av förvärvad goodwill

Ett förvärvande företag skall vid förvärv av andelar i ett företag, som är eller genom företaget blir dotterföretag, upprätta en förvärvsanalys. Analysen skall för koncernen fastställa andelarnas anskaffningsvärde av dotterföretagets tillgångar, avsättningar och skulder. I det fall anskaffningsvärdet av tillgångarna, avsättningarna samt skulderna avviker från deras bokförda värden i dotterföretagets balansräkning skall värdena i koncernbalansräkningen justeras med hänsyn till detta. Summan av denna justering utgörs av skillnaden mellan det bokförda värdet av moderföretagets andelar i dotterföretagets egna kapital som belopp på andelarna vid förvärvet. Uppstår en positiv skillnad ska beloppet redovisas som goodwill i koncernbalansräkningen.⁶¹

Som förvärvstidpunkt menas den tidpunkt då förvärvaren får det bestämmande inflytandet över det förvärvade företagets nettotillgångar och rörelse. Vid denna tidpunkt skall även det förvärvade företagets intäkter och kostnader inkluderas i koncernresultaträkningen, liksom företagets identifierbara tillgångar och skulder samt eventuell uppkommen goodwill eller negativ goodwill.⁶² Tillgångarna och skulderna skall vara av sådan karaktär att de existerade hos det förvärvade företaget vid förvärvstidpunkten. Tillgångar skall tas upp i koncernbalansräkningen om det är troligt att de representerar framtida ekonomiska fördelar samt om värderingen kan ske på ett tillförlitligt sätt. Vidare skall skulder tas upp i koncernresultaträkningen om det är troligt att de kommer att regleras av företaget i framtiden samt om värderingen kan ske på ett tillförlitligt sätt. Slutligen utgörs goodwill av den del förvärvade skulder eller tillgångar som inte kan redovisas som identifierbara.⁶³

3.2.3 Värdering och avskrivning

Goodwill värderas till anskaffningsvärdet med avdrag för ackumulerade avskrivningar samt eventuell nedskrivning. Vidare skall en goodwillpost skrivas av systematiskt

⁵⁹ Thomasson, *Extern redovisning & finansiell analys* (2000), s. 9.

⁶⁰ Axelman *et al.*, *IAS/IFRS 2005 - En jämförelse mellan International Accounting Standards och Redovisningsrådets rekommendationer* (2003), s. 9 f.

⁶¹ ÅRL 7 kap. 20-22 §.

⁶² RR 1:00, p. 32.

⁶³ RR 1:00, p. 41-45.

under en nyttjandeperiod på maximalt tjugo år från förvärvstidpunkten.⁶⁴ Nyttjandeperioden anses vara svårbedömd då framtida ekonomiska fördelar från synergieffekter eller tillgångar inte kan redovisas som enskilda tillgångar.⁶⁵ Anledningen till att goodwill skrivs av är att de framtida ekonomiska fördelar som kan hänföras till goodwill anses förbrukas med tiden. Avskrivningen ska även avspegla minskandet i värde på tillgången. En linjär avskrivningsmetod skall tillämpas, ifall inte någon annan metod på ett bättre sätt reflekterar förhållanden i det enskilda fallet.⁶⁶ Genom avskrivningarna minskar goodwillposten över tiden, även om det i vissa fall inte tycks föreligga. Anledningen till detta är att internt genererad goodwill har ersatt förvärvat goodwill.⁶⁷ Dock får internt genererad goodwill inte redovisas som en tillgång i balansräkningen. Anledningarna till detta är att internt genererad goodwill inte är en identifierbar resurs som företaget har kontroll över samt att dess anskaffningsvärde inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.⁶⁸

3.2.4 Nedskrivning

En anläggningstillgång skall skrivas ner om det redovisade värdet på tillgången på balansdagen överstiger det verkliga värdet samt om det kan antas att värdeminskningen är bestående.⁶⁹ Det verkliga värdet avser en tillgångs återvinningsvärde. En tillgång har minskat i värde och skall skrivas ner när redovisat värde överstiger återvinningsvärdet. För att återvinningsvärdet skall fastställas skall det finnas någon indikation på att värdeminskning skett för en tillgång och att en prövning därför bör göras. Det är dock företaget ensamt som vid varje bokslutstillfälle bedömer huruvida det finns någon indikation på att en tillgång minskat i värde.⁷⁰ Indikationerna kan delas upp i externa och interna indikationer.

Exempel på externa indikatorer är att marknadsvärdet på en tillgång minskat väsentligt under perioden, där orsakerna är av annan karaktär än tillgångens ålder eller normala användningssätt. Vidare kan väsentliga förändringar i teknologi, marknadsförutsättningar eller i den ekonomiska och legala makromiljön ha inträffat under perioden, eller förväntas inträffa inom en snar framtid. Ytterligare exempel på externa indikatorer är att marknadsräntorna eller marknadens avkastningskrav på investeringar ökat under perioden. Denna ökning kan förväntas påverka den diskonteringsfaktor som tillämpas för att beräkna tillgångens nyttjandevärde samt väsentligt minska tillgångens återvinningsvärde. Slutligen är en extern indikation att

⁶⁴ RR 1:00, p. 53-54.

⁶⁵ RR 1:00, p. 59.

⁶⁶ RR 1:00, p. 55.

⁶⁷ RR 1:00, p. 57.

⁶⁸ RR 15, p. 36-37.

⁶⁹ ÅRL, 4 kap. 5 §.

⁷⁰ RR 17, p. 5-6.

nedskrivningsbehov kan föreligga om ett företags redovisade kapital överstiger börsvärdet.⁷¹

Exempel på interna indikatorer är att en tillgång är tekniskt föråldrad eller har skadats. Vidare utgörs interna indikatorer av betydande förändringar som har ägt rum under perioden eller som väntas äga rum inom en snar framtid. Förändringarna förväntas på ett negativt sätt påverka möjligheterna att utnyttja tillgången för ett avsett ändamål. Ett exempel är planerad avveckling eller omstrukturering av den verksamhet till vilken tillgången hör, eller avyttring av tillgången i förtid. Slutligen utgör den interna rapporteringen en indikation då en tillgångs avkastning är sämre eller förväntas att bli sämre än vad som tidigare antagits.⁷²

Ovan nämnda indikationer är inte en uttömmande uppräkningslista utan det kan i enskilda fall finnas andra indikationer på att ett nedskrivningsbehov föreligger.⁷³

Med en tillgångs återvinningsvärde avses det högsta värdet av en tillgångs nettoförsäljningsvärde och nyttjandevärde.⁷⁴ Med nettoförsäljningsvärde avses det belopp ett företag skulle få ut vid en försäljning av en tillgång idag, efter avdrag för eventuella försäljnings- och avvecklingskostnader.⁷⁵ Det andra värdet, nyttjandevärdet, är det nuvärde av uppskattade framtida betalningar som företaget förväntas tillgodogöra sig vid användandet av en tillgång. Nyttjandevärdet inkluderar även ett beräknat restvärde vid slutet av nyttjandeperioden.⁷⁶

Beräkningen av nyttjandevärdet sker i två steg. I det första steget uppskattas framtida in- och utbetalningar, vilka kan allokeras till tillgången, i både den löpande verksamheten samt vid avyttring. I det andra steget nuvärdesberäknas summan av de framtida betalningarna samt ett eventuellt restvärde med en lämplig diskonteringsfaktor. Vid beräkning av det framtida kassaflödet ska hänsyn tas till tre faktorer. Enligt den första faktorn skall kassaflödet baseras på rimliga och verifierbara antaganden om de ekonomiska förhållanden som förväntas råda under tillgångens återstående nyttjandeperiod. Vid uppskattningarna skall stor vikt läggas på externa faktorer. Den andra faktorn redogör för vilket tidsintervall som skall tillämpas vid beräkningen. Framtida kassaflöden skall baseras på företagets senast fastställda budgetar och/eller prognoser för den kommande femårsperioden. Längre period skall endast tillämpas om det kan motiveras samt om företaget är övertygat om att bedömningarna är tillförlitliga. Den tredje faktorn behandlar bedömning av den framtida tillväxttakten. Ifall en ökande tillväxttakt inte kan motiveras skall tillväxten,

⁷¹ RR 17, p. 7.

⁷² *ibid.*

⁷³ RR 17, p. 8.

⁷⁴ RR 17, p. 3.

⁷⁵ RR 17, p. 19.

⁷⁶ RR 17, p. 3.

för efterkommande period för budgetar eller prognoser, antas vara oförändrad eller avtagande. Tillväxttakten får inte heller antas vara högre än den långsiktiga tillväxttakten för företagets produkter eller för den bransch eller det land eller de länder i vilket eller vilka företaget är verksamt. Tillväxttakten får inte heller antas vara högre än för den marknad för vilken produkten är avsedd. En högre tillväxttakt får dock användas om det kan motiveras. En högre tillväxttakt kan motiveras om det anses vara förenligt med allmänt accepterade trender eller erfarenheter för en produkts eller verksamhets livscykel. Ett företag kan slutligen även uppskatta tillväxttakten vara noll eller negativ.⁷⁷

Uppskattningen av nyttjandevärdets framtida kassaflöden omfattar prognostiserade inbetalningar som tillgången ger upphov till i verksamheten. Kassaflödet omfattar även utbetalningar som kan allokeras till tillgången där utbetalningarna är nödvändiga för att tillgången skall kunna generera inbetalningar till verksamheten. Slutligen omfattar kassaflödet även eventuella in- eller utbetalningar som tillgången ger upphov till vid en avyttring av tillgången vid slutet av nyttjandeperioden.⁷⁸

Vid nuvärdesberäkning av nyttjandevärdets kassaflöden kan en eller flera diskonteringsfaktorer appliceras. Vid tillämpning skall faktorn eller faktorerna återges före skatt samt återspegla rådande marknadsmässiga uppskattningar av pengars tidsvärde och tillgångsspecifika risker. Faktorn eller faktorerna skall inte reflektera risker som beaktats vid tidigare beräkning av framtida kassaflöden. Faktorn eller faktorerna kan uppskattas på två olika sätt. Det första sättet är att estimeras faktorn utifrån marknadens avkastningskrav vid transaktioner för liknande tillgångar. Det andra sättet är att tillämpa den genomsnittliga kapitalkostnaden som tillämpas i noterade i företag med liknande tillgångar som är förenade med likartade risker och förmåner som den tillgång som är föremål för bedömning.⁷⁹

3.2.5 Återföring

Vid återföring av goodwill får nedskrivnen goodwill endast återföras då två kriterier kan uppfyllas. Det första kriteriet är att nedskrivningen förorsakades av en speciell extern omständighet av sällsynt karaktär där omständigheten inte förväntas att upprepas. Det andra kriteriet är att det senare har inträffat händelser som upphäver verkningarna av den omständighet som resulterade i beslut om nedskrivning.⁸⁰ En särskild extern händelse definieras som ”en händelse som ligger utanför företagets kontroll” och som exempel på detta ges nya regleringar med antingen väsentlig påverkan på företagets löpande verksamhet, eller negativ påverkan på lönsamheten för

⁷⁷ RR 17, p. 24-28.

⁷⁸ RR 17, p. 30.

⁷⁹ RR 17, p. 46-47.

⁸⁰ RR 17, p. 108.

den verksamhet till vilken goodwillen kan hänföras. Slutligen får inte heller nedskrivna goodwill återföras på grund av ändrade antaganden om till exempelvis diskonteringsfaktorn eller framtida kassaflöden.⁸¹

3.3 ED 3

Nedan redogörs för ett utdrag ur ED 3 avseende hantering av goodwill. Liksom det svenska regelverket är det av vikt att studera ED 3 för att i slutsatsen bedöma vilket av regelverken som ger den mest korrekta redovisningen i form av värdering och rättvisande bild.

3.3.1 Behandling av goodwill⁸²

I december 2002 publicerade IASB Exposure Draft 3: Business Combinations (ED 3) och "Proposed Amendments to IAS 36 Impairment of Assets & IAS 38 Intangible Assets". I dagsläget varierar regelverket och tillvägagångssättet för redovisning av företagsförvärv och fusioner länder emellan. IASB anser att det faktum att likartade transaktioner redovisas på olika sätt minskar användbarheten i den information som publiceras. Målet med ED 3 är att, utifrån de fyra kriterierna i IASB:s ramverk⁸³, nämligen begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet, förbättra kvalitén samt att söka internationell konvergens för den externa redovisningen av förvärv och fusioner. Utkastet innehåller förslag på förändringar av IAS 36 och IAS 38. IAS 36 och 38 ligger i sin tur till grund för RR 15: Immateriella tillgångar och RR 17: Nedskrivningar. Från och med 2005 skall dessutom alla noterade företag inom EU, i och med den så kallade IAS 2005-förordningen, fullt ut upprätta sin koncernredovisning enligt IASB:s regelverk.

De huvudsakliga förändringarna som IASB lanserar i ED 3 är:

- Att alla företagsförvärv och fusioner skall redovisas med tillämpning av förvärvsmetoden. Poolningsmetoden förbjuds.
- Att alla kostnader som förväntas uppkomma i och med ett förvärv, för att omstrukturera den förvärvade enhetens eller förvärvarens verksamhet, skall behandlas som om de uppstått efter förvärvet, såvida den förvärvade enheten inte redan har en utestående skuld eller avsättning för omstrukturering.
- Att förvärvade immateriella tillgångar skall identifieras och tas upp som enskilda tillgångar, separat från goodwill, om de uppfyller definitionen för en

⁸¹ RR 17, p. 110-111.

⁸² IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05

⁸³ IASB, *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (2001), s. 60 ff.

tillgång samt antingen går att särskilja fysiskt eller härrör från kontraktuella eller andra legala rättigheter.

- Att samtliga identifierbara tillgångar och skulder samt negativa ansvarsförbindelser som förvärfvas skall tas upp, värderade till verkligt värde, i förvärvsanalysen.
- Att goodwill och immateriella tillgångar utan bestämd livslängd inte skall skrivas av. Istället skall ett test för att undersöka om ett eventuellt nedskrivningsbehov föreligger göras årligen eller oftare om händelser eller andra omständigheter indikerar en potentiell värdenedgång.

Eftersom denna uppsats i huvudsak syftar till att undersöka de eventuella förändringarnas potentiella påverkan på goodwill och goodwillnedskrivningar, kommer vi i detta teoriavsnitt hädanefter endast att behandla de förändringar som föreslås på detta område. Det som behandlas är alltså de två sista punkterna ovan med tyngdpunkten på den sista. Nedan följer ett koncentrat av innebörden i utkastet på detta område.

IASB:s förslag innebär alltså att förvärvaren vid förvärvstidpunkten skall identifiera den goodwill som härrör från förvärvet som en tillgång och initialt ta upp denna till anskaffningsvärdet, det vill säga skillnaden mellan kostnaden för förvärvet och förvärvarens andel i det verkliga nettovärdet av de identifierbara tillgångar, skulder och negativa ansvarsförbindelser som tas upp.⁸⁴ Förvärvad goodwill representerar, i enlighet med ED 3, en betalning gjord av den förvärvande parten i tron om framtida ekonomiska fördelar som inte kan identifieras separat från andra tillgångar.⁸⁵ I den utsträckning den förvärvade partens identifierbara tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser inte tillfredsställer kriterierna för att tas upp separat vid tidpunkten för förvärvet resulterar de istället i en påverkan på det belopp som tas upp som goodwill. Detta eftersom goodwill mäts som residualkostnaden för förvärvet efter att förvärvsobjektets tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser identifierats.⁸⁶

Efter den initiala identifieringen och värdering till anskaffningskostnaden skall förvärvad goodwill tas upp till anskaffningsvärdet reducerat med eventuella ackumulerade nedskrivningar.⁸⁷ I utkastet utvecklar IASB vidare sin mening att förvärvad goodwill inte bör skrivas av utan istället årligen prövas för nedskrivning. Alternativt oftare om indikation på potentiell värdenedgång, i enlighet med IAS 36 och RR 17, finns.⁸⁸

⁸⁴ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 50.

⁸⁵ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 51.

⁸⁶ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 52.

⁸⁷ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 53.

⁸⁸ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 54.

Det som i dagsläget kallas negativ goodwill, det vill säga om förvärvarens andel i nettovärdet av identifierbara tillgångar, skulder och ansvarsförbindelser överstiger kostnaden för förvärvet, får om de föreslagna förändringarna (ED 3) implementeras inte längre aktiveras. Istället skall förvärvaren göra en ny beräkning och värdering av förvärvsobjektets tillgångar, skulder, avsättningar och ansvarsförbindelser och om ett sådant skillnadsbelopp fortfarande kvarstår skall korrigerings göras direkt i resultaträkningen.⁸⁹ Detta eftersom ett sådant skillnadsbelopp enligt IASB endast kan utgöras av följande komponenter:⁹⁰

- Fel i värderingen till verkligt värde av förvärvskostnaden eller förvärvsobjektets identifierbara tillgångar, skulder och negativa ansvarsförbindelser. Potentiella framtida kostnader som härrör från förvärvsobjektet och som inte återspeglats korrekt i det verkliga värde av tillgångar, skulder och negativa ansvarsförbindelser är en potentiell orsak till sådana värderingsfel.
- Att vissa tillgångar och skulder i förvärvsanalysen, som i enlighet med nationella redovisningsregler kräver redovisning av till annat än verkligt värde, behandlas som om de vore upptagna till verkligt värde. Exempelvis skall skattefordringar och skatteskulder, enligt svenska regler, tas upp till odiskonterade belopp.
- Ett förvärv till ett pris under marknadsvärdet. Antingen en bra affär eller ett förmånligt pris mellan två parter med gemensamma intressen.

3.3.2 Värdering av goodwill

Kostnaden av ett förvärv mäts som summan av det verkliga värdet på de tillgångar som getts i utbyte, de skulder och avsättningar som uppkommit, de finansiella instrument som utgivits vid förvärvet inklusive eventuell premie samt de kostnader som är direkt hänförliga till förvärvet. Förvärvad goodwill motsvarar en betalning erlagd av förvärvaren i tron om framtida ekonomiska fördelar härrörande från tillgångar som inte kan identifieras och tas upp individuellt. Goodwill skall, som tidigare beskrivits, vid förvärvstidpunkten tas upp som en tillgång och initialt värderas till anskaffningskostnaden, alltså det belopp med vilket köpeskillingen överstiger det verkliga värdet av identifierbara tillgångar, skulder och avsättningar samt ansvarsförbindelser. Även negativa ansvarsförbindelser skall tas med i förvärvsanalysen om det är sannolikt att de kommer realiseras samt möjligt att göra en tillförlitlig värdering. Eftersom goodwillposten består av residualkostnaden av förvärvet, efter att alla identifierbara poster tagits upp, påverkas den av de tillgångar,

⁸⁹ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 55.

⁹⁰ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 56.

skulder, avsättningar och negativa ansvarsförbindelser som inte uppfyller kraven för att tas upp separat. Efter förvärvet skall förvärvaren ta upp goodwill till anskaffningskostnaden justerat för eventuella ackumulerade nedskrivningar.⁹¹

Alternativ 1 - marknadsvärdet

Marknadsvärdet vid förvärvstidpunkten är ofta detsamma som, eller åtminstone en bra värdemätare på, det verkliga värdet av en kassagenererande enhet och skall förutom i sällsynta fall, om möjligt användas. Andra grunder och värderingsmodeller skall endast övervägas vid sällsynta omständigheter, det vill säga när det kan visas att marknadsvärdet vid förvärvstillfället är en otillförlitlig indikator på det verkliga värdet samt att andra grunder och värderingsmetoder kan ge en mer tillförlitlig uppskattning av det verkliga värdet. Marknadsvärdet vid förvärvstidpunkten kan endast anses som otillförlitligt när det inte finns något marknadspris eller åtminstone inte någon fungerande marknad för tillgången eller gruppen av tillgångar, det vill säga den kassagenererande enheten. Ett sådant fall kan till exempel vara att marknaden har väldigt låg effektivitet och därför inte på ett korrekt sätt återspeglar enhetens värde. Om det inte finns något marknadspris eller om marknadspriset är en otillförlitlig källa kan det verkliga värdet förslagsvis uppskattas med referens till det en proportionell andel av en framförhandlad köpeskilling. Om inte heller denna möjlighet finns är värdering baserad på en avkastningsmodell nästa alternativ.⁹²

Alternativ 2 - nyttjandevärdet

Värdering baserad på prognostiserade diskonterade kassaflöden, enligt en så kallad DCF-modell⁹³, bygger på en uppskattning av det framtida kassaflödet från en kassagenererande enhet. I denna modell måste först och främst hänsyn tas till förväntningar om möjliga variationer i belopp och tidpunkt hos kassaflödena samt tidsvärdet av pengar, mätt som den aktuella riskfria marknadsräntan. I modellen måste även hänsyn tas till, den procentuella riskpremien, det vill säga kostnaden för att bära den inneboende osäkerheten i den kassagenererande enheten. Dessutom måste hänsyn ibland tas till vissa oidentifierbara faktorer som marknadsaktörer skulle påverkas av och ta hänsyn till vid prissättning av det framtida kassaflödet den kassagenererande enheten förväntas bidra med, såsom till exempel låg marknadslikviditet.⁹⁴

I förarbetena till ED 3 diskuteras två angreppssätt för beräkandet av nuvärdet för en kassagenererande enhet som båda, beroende på omständigheterna, kan användas för att uppskatta värdet på en kassagenererande enhet. Vid tillämpning av det ”traditionella” angreppssättet är justeringar för förväntningar om framtida kassaflöden, den riskfria räntan, riskpremien och marknads effektivitet inbäddade i

⁹¹ IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*, 2002-12-05, § 50-52.

⁹² *ibid.*

⁹³ Rapport, *Discounted Cash Flow model* (1986).

⁹⁴ IASB, *Proposed amendments to IAS 36 & 38*, 2002-12-05.

diskonteringsräntan. Vid tillämpning av väntevärdesmetoden bidrar istället förväntningar om framtida kassaflöden, riskpremien och marknadens effektivitet till justeringar i de riskjusterade kassaflödena. Oavsett vilket av angreppssätten som används för att visa på förväntningar om möjliga variationer i belopp och/eller tidpunkt för framtida kassaflöden, skall resultaten reflektera det förväntade nuvärdet av de framtida kassaflödena, det vill säga det viktade medelvärdet av alla möjliga utfall.⁹⁵

*Diskonteringsräntan*⁹⁶

Tekniken som används för att uppskatta framtida kassaflöden och räntesatser varierar från en situation till en annan beroende på omständigheter som omger den aktuella kassagenererande enheten. Hur som helst finns det några generella principer angående nyttjandet av vilken nuvärdesteknik som helst. Till exempel ska räntesatser som används för att diskontera kassaflöden bygga på antaganden som är konsekventa med de antaganden som implicit finns i uppskattandet av de framtida kassaflödena. Till exempel kan en ränta på tolv procent användas för diskontering av förväntade kontraktsbestämda kassaflöden från ett lån. Den räntesatsen reflekterar förväntningar om framtida kassaflöden med en specifik karakteristik. Samma tolv procent skall dock inte användas för att diskontera förväntade kassaflöden som redan reflekterar antaganden om förväntningar inför framtiden. Uppskattade kassaflöden och diskonteringsräntor skall dessutom vara fria från både bias och faktorer som inte är relaterade till den kassagenererande enheten i fråga. Till exempel så gör en medveten underskattning av det framtida nettokassaflödet för att öka den skenbara lönsamheten i framtiden att värderingen av den kassagenererande enheten blir skev. Uppskattade kassaflöden och diskonteringsräntor ska slutligen reflektera spannet av möjliga utfall snarare än det enda mest sannolika alternativt minimum eller maximum av utfallet.

Oavsett vilket av angreppssätten ett företag använder sig av för att uppskatta nyttjandevärdet av en kassagenererande enhet, ska räntesatsen som används för att diskontera kassaflöden inte reflektera risker för vilka det prognostiserade kassaflödet redan har justerats. När en kassagenererande enhet inte finns direkt tillgänglig på marknaden, använder företag en approximation eller ett väl underbyggt antagande för att uppskatta diskonteringsräntan. Syftet är att så bra som möjligt uppskatta marknadens bedömning av tidsvärdet på pengar för perioderna tills slutet av den kassagenererande enhetens ekonomiska livslängd. Men även justeringar för förväntningar om framtida kassaflöden, riskpremien och marknadens effektivitet i den utsträckning hänsyn inte tidigare tagits till dessa faktorer vid prognostisering av framtida kassaflöden. Som en startpunkt när en sådan uppskattning skall göras börjar företaget med att bedöma sin genomsnittliga vägda kapitalkostnad⁹⁷, genom att

⁹⁵ IASB, *Basis for Conclusions on ED 3*, 2002-12-05.

⁹⁶ IASB, *Proposed amendments to IAS 36 & 38*, 2002-12-05.

⁹⁷ Weighted Average Cost of Capital

använda tekniker och modeller såsom CAPM⁹⁸, företagets marginallåneränta samt låneräntan på andra liknande marknader. Emellertid måste dessa räntesatser justeras för att reflektera det sätt på vilket marknaden skulle bedöma den specifika risk som härrör från den kassagenererande enhetens prognostiserade kassaflöden och bortse från risker som inte är relevanta för den kassagenererande enheten eller för vilka de prognostiserade kassaflödena redan har justerats. Exempel på risker som bör beaktas är bland annat politisk och legal risk, valutarisk samt prisrisk.

Diskonteringsräntan bör hållas oberoende av företagets kapitalstruktur och hur företaget finansierat förvärvet eftersom det framtida förväntade kassaflödet från en kassagenererande enhet inte beror på hur företaget är finansierat. Ett företag använder normalt bara en diskonteringsränta för uppskattning av en kassagenererande enhets avkastningsvärde. Däremot använder företag ofta olika diskonteringsräntor för olika framtida perioder eftersom avkastningsvärdet är känsligt för skillnaden i risk vid olika perioder.

⁹⁸ Sharpe, *Capital Asset Pricing Model* (1964).

4 Analys

Analyskapitlet innefattar två delar. Den första delen analyserar illustrationsföretagen specifikt och den andra delen innefattar en integrerande analys. I båda fallen görs analysen utifrån gällande regelverk och föreslagna ED 3, vilka båda redogörs för i teorikapitlet.

4.1 Företagsspecifik analys

Nedan analyseras illustrationsföretagen separat i alfabetisk ordning. I analysen för respektive företag har empiri inkluderats. Detta för att på ett så utförligt sätt som möjligt kunna redogöra för bakomliggande orsaker till nedskrivningen, varpå dessa analyseras. Se bilaga 2 för generell företagsinformation.

4.1.1 ABB Ltd

ABB har under senare år skrivit ner goodwill vid två tillfällen. År 2001 skrevs goodwill ner med 40 MUSD⁹⁹ och 2002 gjordes en goodwillnedskrivning på 76 MUSD¹⁰⁰. Företaget använder sig av amerikanska, det vill säga FASB:s, redovisningsprinciper och upprättar koncernredovisning i enlighet med US GAAP.¹⁰¹

Eftersom ABB som tidigare nämnts upprättar sin koncernredovisning enligt US GAAP kommer en implementering av ED 3 aldrig att bli aktuell för företaget. Vi finner det därför inte meningsfullt att försöka applicera förslaget på företaget. Då SFAS 142 är snarlik med, och i viss mån ligger till grund för ED 3,¹⁰² finner vi det dock ändå intressant att inkludera företaget som ett illustrationsföretag vid analys av det föreslagna regelverket.

Före den 1 januari 2002 fastställdes nedskrivning av goodwill och andra identifierbara immateriella tillgångar så snart händelser eller förändrade omständigheter indikerade att bokfört värde understeg verkligt värde. Företaget höll då bland annat utkik efter indikatorer som till exempel ett betydligt sämre resultat än tidigare och prognostiserade rörelseresultat, stora förändringar i sättet att utnyttja förvärvade tillgångar samt kraftigt försämrade konjunkturer. När nedskrivningsbehov för goodwill och andra immateriella tillgångar indikerats, beroende på en eller flera av

⁹⁹ ABB, *Årsredovisning 2002 - Finansiell översikt*, s. 65.

¹⁰⁰ ABB, *Årsredovisning 2001 - Finansiell översikt*, s. 64.

¹⁰¹ ABB, *Årsredovisning 2002 - Finansiell översikt*, s. 56.

¹⁰² Zeff, *Political Lobbying on Proposed Standards: A Challenge to the IASB* (2002).

ovanstående faktorer, beräknades den eventuella nedskrivningen utifrån en prognostiserad kassaflödesmetod med en diskonteringsränta som var anpassad till risknivån i den aktuella delen av verksamheten. Vid bedömningen av återvinningsvärdet för goodwillen gjordes antaganden med avseende på uppskattade framtida kassaflöden, diskonteringsfaktorer och andra faktorer för att fastställa marknadsvärdet för tillgångarna. Om de erfarenhetsmässiga antaganden resulterade i minskningar gentemot prognostiserat kassaflöde eller öknings i förhållande till tillämplig diskonteringsfaktor, fanns en skyldighet att bokföra nedskrivningar av dessa tillgångar.¹⁰³

ABB:s redovisnings- och värderingsprinciper för redovisning av goodwill och övriga immateriella tillgångar förändrades den 1 januari 2002. I enlighet med SFAS 142, upphörde koncernen att skriva av goodwill från förvärv gjorda efter detta datum. Därför minskade kostnaderna för avskrivningar avseende kvarvarande verksamheter i koncernresultaträkningen till 41 MUSD under 2002 från 195 MUSD och 190 MUSD under 2001 respektive 2000.¹⁰⁴

ABB gjorde en inledande analys av eventuellt nedskrivningsbehov hos ackumulerad goodwill per den 1 januari 2002, och därefter upprepades analysen den 1 oktober. Analysen kräver som tidigare nämnts att ett uppskattat marknadsvärde åsätts de affärsområden (kassagenererande enheter) till vilka goodwill hänförs. Därmed måste analysen inkludera de framtida kassaflödena för företag som ägts före och dragit fördel av ett förvärv. Prognostisering av framtida kassaflöden kräver uppskattningar och bedömningar av variabler som försäljningsvolym, försäljningspris, försäljningstillväxt, produktions- och rörelsekostnader, kapitalkostnader samt marknadsförutsättningar. På samma sätt som i den tidigare tillämpliga analysen, om ett nedskrivningsbehov i goodwill fastställs, bokförs nedskrivningen i koncernresultaträkningen som en kostnad mot övriga intäkter netto.¹⁰⁵

4.1.2 Atlas Copco AB

Under hösten 2002 gjorde Atlas Copco en nedskrivning av goodwill inom affärsområdet Maskinuthyrning på 6 950 MSEK, vilket motsvarar cirka tolv procent av den ingående totala goodwillposten. Nedskrivningen gjordes då den förväntade avkastningen på hyresverksamheten inom området inte till fullo rättfärdigade förvärvskostnaderna.¹⁰⁶ De aktuella företagen förvärvades när marknadens värdering var betydligt högre än i dagsläget. Beslutet om nedskrivningar kan härledas till en förändrad strategi.

¹⁰³ ABB, *Årsredovisning 2002 - Finansiell översikt*, s. 56.

¹⁰⁴ *ibid.*

¹⁰⁵ ABB, *Årsredovisning 2002 - Finansiell översikt*, s. 5.

¹⁰⁶ Atlas Copco *Årsredovisning 2002*, s. 42.

I slutet av 1990-talet lade Atlas Copco fram sin strategi om att satsa mer på uthyrningsverksamheten då allt fler kunder väljer att hyra sina maskiner istället för att köpa dem. I Nordamerika gjordes två stora strategiska förvärv av företag som nästan uteslutande bedriver uthyrningsverksamhet i USA. Dessa företag genererar stora kassaflöden från sina rörelser och bidrog till koncernen med starka varumärken och omfattande kundregister. De stora affärerna resulterade dock även i stora goodwillposter i Atlas Copcos balansräkning.¹⁰⁷

I USA hade den kommersiella nybyggnationen av industrier och fabriker sjunkit betydligt ända sedan mitten av 2000. Den påföljande lägre efterfrågan, i kombination med ett överutbud på hyresutrustning, har gjort marknaden hårt konkurrensutsatt. Den svaga marknaden visade också att förväntningarna som fanns vid tiden för förvärvet på genomsnittlig tillväxt och hyresnivåer möjligen behövde justeras. Försämringarna i makromiljön och den allmänna konjunkturedgången tolkades av koncernledningen som externa indikationer¹⁰⁸ på en bestående¹⁰⁹ värdenedgång av goodwill hänförlig till förvärven av uthyrningsverksamheten i USA.¹¹⁰

I enlighet med RR och IAS var alltså ett nedskrivningstest en nödvändighet. En utvärdering för att verifiera värdet av goodwillen gjordes. Återvinningsvärdet såsom det högsta av nyttjandevärdet och försäljningsvärdet¹¹¹, här i form av nyttjandevärdet jämfördes med bokfört värde av den analyserade verksamheten.¹¹² Testet visade att den förväntade avkastningen på hyresverksamheten inte helt kunde rättfärdiga uthyrningsföretagens förvärvskostnader, då de köptes vid en tidpunkt när marknadens värdering var betydligt högre än idag. Detta innebar alltså att det bokförda anskaffningsvärdet var väsentligt högre än det verkliga värdet.

Nyttjandevärdet beräknades, i enlighet med svenska redovisningsrekommendationer¹¹³, utifrån prognostiserade kassaflöden under en femårsperiod. Dessa togs fram utifrån företagsledningens specifika förväntningar avseende uthyrningsverksamheten. Beräkningen baserades på kassaflöden under resterande nyttjandetid vid en prognostiserad stabil tillväxt.¹¹⁴ De antaganden som gjordes i testet var: återgång till moderat tillväxt, ingen allmän förbättring i hyresintäkterna samt något förbättrade marginaler jämfört med nuvarande nivåer.¹¹⁵ Antaganden som får anses rationella, riktiga och tämligen försiktiga med bakgrund av det aktuella

¹⁰⁷ ekonomi24.se, *Atlas desarmerar goodwill-bomben*, 2002-10-24.

¹⁰⁸ RR 17, p. 7.

¹⁰⁹ ÅRL, 4 kap. 5 §.

¹¹⁰ Atlas Copco, *Årsredovisning 2002*, s. 10.

¹¹¹ RR 17, p. 3.

¹¹² Atlas Copco, *Årsredovisning 2002*, s. 10.

¹¹³ RR 17, p. 25b.

¹¹⁴ Atlas Copco, *Årsredovisning 2002*, s. 42.

¹¹⁵ Nyhetsbyrån Ticker, *Atlas Copco: Antar förbättring i marginal inom Rental*, 2002-10-24.

konjunkturläget och det framtidsscenario som presenteras för verksamheten. Återvinningsvärdet beräknades till diskonterat nyttjandevärde med användande av en diskonteringsränta före skatt på 10,8 procent¹¹⁶. Diskonteringsräntan sägs, i enlighet med RR 17, återspegla aktuella marknadsbedömningar av tidsvärdet på pengar och de specifika risker som är knutna till den aktuella uthyrningsverksamheten¹¹⁷. Med en riskfri ränta på cirka fyra procent¹¹⁸ och ett betavärde runt ett¹¹⁹ blir riskpremien, enligt CAPM, cirka sju procent vilket får anses som tämligen rimligt.

Atlas Copco har till viss del redan anpassat sig till förändringar som har skett och som väntas ske inom det närmaste beträffande redovisning av goodwill. Till exempel så har den goodwill som härrör från de strategiska innehaven i USA redan från början skrivits av över 40 år efter motivering enligt amerikanska regler. Enligt US GAAP sker dessutom regelbundet en prövning om det föreligger ett nedskrivningsbehov av redovisade anläggningstillgångar inklusive goodwill. Jämfört med svenska rekommendationer¹²⁰, det vill säga en avskrivningstid på maximalt tjugo år och prövning endast vid indikation, får detta anses vara ett steg mot att bedöma värdet av goodwill som bestående och helt upphöra med avskrivning. Som tidigare nämnts gav IASB i december 2002 ut ED 3 där det föreslås att goodwill, inklusive tidigare redovisad, inte skall skrivas av utan att eventuellt nedskrivningsbehov skall prövas en gång om året, eller oftare om förändrade förhållanden ger indikation på att värdet av goodwill kan ha sjunkit. Ett godkännande av utkastet och utgivande av en reviderad rekommendation väntas vara nära förestående. Med hänsyn till att koncernen inom en snar framtid kommer att tillämpa den omarbetade IAS-rekommendationen, anses denna redovisning ge en bättre jämförbarhet och kontinuitet i koncernens resultat.¹²¹

I och med tillämpning av amerikanska redovisningsprinciper i vissa delar och en gradvis anpassning mot internationella regler skulle sannolikt skillnaderna för Atlas Copco, vid nedskrivningstillfället, ha varit relativt små om det föreslagna ändringarna i ED 3 tillämpats fullt ut. En regelbunden prövning av eventuellt nedskrivningsbehov hos goodwill görs redan. Skillnaden är möjligen att det skulle föreskrivas att denna måste göras minst en gång per år. Möjligen hade då nedskrivningsbehovet hos aktuell goodwill kunnat upptäckas tidigare, det vill säga under slutet av 2000 eller 2001. Huruvida det blivit någon skillnad i den initiala värderingen om tillvägagångssättet i ED 3 tillämpats är svårt att säga då de aktuella förvärven gjordes redan på 90-talet och den tillgängliga informationen inte är tillräckligt explicit. Fanns ansvarsförbindelser hade dessa bidragit till en mindre goodwillpost.

¹¹⁶ Atlas Copco, *Årsredovisning 2002*, s. 42.

¹¹⁷ Atlas Copco, *Årsredovisning 2002*, s. 34.

¹¹⁸ 3-åriga statsobligationer = 3,65 procent 2002-12-31.

¹¹⁹ $\beta = 1,08$ enligt Dagens Industri 2002-12-30.

¹²⁰ RR 1:00, p. 32.

¹²¹ Atlas Copco, *Årsredovisning 2002*, s. 42.

Att goodwill allokerats till specifika tillgångar och kassagenererande enheter hade sannolikt gjort det lättare att identifiera sådan goodwill som inte ingår i definitionen för kärngoodwill¹²², det vill säga överpris och rena felberäkningar. Risken att goodwillposten övervärderas och blåses upp skulle därmed minska. I och med att nyttjandeperioden idag anses vara så pass lång som 40 år skulle varken resultatpåverkan eller påverkan på balansräkningen vara speciellt stor när avskrivning helt upphörde. Dock sannolikt väsentlig beroende på att goodwillposten varit och fortfarande är så stor relativt övriga tillgångar och eget kapital.

4.1.3 Eniro AB

Eniro gjorde under det tredje kvartalet 2002 en nedskrivning av goodwill på 824 MSEK¹²³, vilket motsvarade 13,4 procent av den ingående goodwillposten. Bakomliggande orsak till nedskrivningen var beslutet om att avveckla verksamheten för Windhager. Windhager förvärvades 2001 i Tyskland med avsikt att positionera Eniro bland Europas ledande reklamföretag på Europas främsta reklammarknad, det vill säga den tyska.

Windhager, vilket då inkluderade den tyska motsvarigheten till Gula Sidorna, skulle göras om till att erbjuda de tyska konsumenterna nya varumärken och produkter i stället för Gula Sidorna.¹²⁴ Denna omställning kom dock inte att tilltala de tyska konsumenterna och försäljningsintäkterna uteblev. Enligt Eniro visade sig denna omställning i efterhand vara ett felaktigt beslut. Detta då det under en djup konjunktursvacka, samtidigt som företaget investerade i en ny produkt för att stärka marknadspositionen, visade sig vara svårt att få annonsörer att överge en produkt som varit ledande. Windhager kom följaktligen att uppvisa negativa resultat, vilket således förvärrades genom en svag tillväxt av den tyska ekonomin. Den tid det skulle ta för Eniro att uppvisa ett positivt resultat ansågs även ligga alltför långt fram i tiden för att ett behållande av verksamheten i koncernen skulle vara ekonomiskt försvarbart. Därmed får klassificeringen av indikationen på värdeminskning anses vara av intern karaktär. Detta eftersom den grundläggande orsaken till värdeminskningen kan härledas till minskade försäljningsintäkter till följd av felaktiga strategiska beslut vilket fick effekten att Windhager inte kunde utnyttjas fullt ut för avsett ändamål.

¹²² IASB, *ED 3: Draft Basis for Conclusions* (2002-12-05), BC 97-99, s. 37 f.

¹²³ Eniro, *Årsredovisning 2002*, s. 39.

¹²⁴ Eniro, *Delårsrapport januari-september 2002*, s. 3.

Om ED 3 hade tillämpats vid förvärvstillfället hade goodwillnedskrivningen möjligtvis inte kommit att bli av den omfattningen som för 2002. Då Windhager förvärvades under 2000 skulle en värdering av företaget följaktligen ha gjorts samma år. Denna värdering skulle möjligtvis kunna påvisa en värdeminskning vilket alltså skulle fordra en nedskrivning. Med tanke på att Windhager förvärvades samma år är det dock svårt att efter så kort tid uppskatta huruvida förväntade positiva effekter av förvärvet är sannolika att inträffa. Med beaktande av Eniros årsredovisning för 2001 spådde företaget dessutom goda framtidsutsikter för Windhager vilket alltså skulle kunna återspeglas i positiva prognostiserade kassaflöden vid en årlig prövning. En nedskrivning redan 2001 hade alltså inte säkert visat sig vid en årlig prövning.

En annan effekt vid tillämpning av ED 3 är upphörande med avskrivning av goodwill. Tjänsteföretag, vilket Eniro får anses vara, har traditionellt stor goodwill, vilket alltså är en betydande post i dessa företags balansräkningar. Förutsatt att inga nedskrivningar görs skulle ett upphörande med goodwillavskrivningar följaktligen få positiva effekter för dessa företag. Så även fallet för Eniro vars goodwillpost innan nedskrivningen 2002 motsvarade 165 procent av värdet på eget kapital. Enligt Eniros årsredovisning för 2002 tillämpar företaget vanligtvis en avskrivningstid på ett till fem år, såvida avskrivningen inte avser förvärv som är av strategisk karaktär. Förvärv som klassificeras som strategiska tilldelas en avskrivningsperiod mellan fem och tjugo år. Huruvida ett förvärv är att anse som strategiskt bedöms dock utifrån varje enskilt förvärv. Eniro nämner inte huruvida Windhager kom att klassificeras som ett strategiskt förvärv. Med beaktande av Eniros uttalade intentioner med förvärvet av Windhager får det dock anses vara av strategisk karaktär, vilket följaktligen ger förvärvet en längre avskrivningsperiod och sålunda en minimering av belastningen på årets resultat.

År 2002 gjorde Eniro en avskrivning av goodwill på 345 MSEK vilket vid en tillämpning av ED 3 skulle förbättra resultatet med motsvarande belopp, från -764 till -419 MSEK. Förändringen är dock inte kassaflödespåverkande så på en effektiv marknad skulle förändringen varken leda till förbättrad aktieutveckling eller kapitaltillgång.

4.1.4 Finnveden AB

Under andra kvartalet 2002 gjorde Finnveden en nedskrivning av goodwill på 81 MSEK, vilket motsvarar ungefär tolv procent av den totala ingående goodwillen. Nedskrivningen gjordes då beslut tagits om att, i linje med den av styrelsen beslutade framtida strategin, avyttra de enheter som redovisas under Övriga bolag samt Fasteners verksamhet i Kina. Ett bedömt marknadsvärde för dessa enheter understeg

koncernens bokförda värden, varför en nedskrivning av till dessa enheter hänförlig goodwill ansågs nödvändig.¹²⁵

Nedskrivning har Finnveden redovisat under jämförelsestörande poster. Att redovisa en goodwillnedskrivning som en jämförelsestörande post får idag anses som fullt godkänd praxis. Frågan är hur nedskrivning av goodwill kommer bedömas när ett årligt nedskrivningstest blir obligatoriskt och goodwillavskrivning förbjuds. Faktorer som torde öka frekvensen av goodwillnedskrivningar.

Finnveden skriver generellt av goodwill hänförlig till företag som utgör strategiska förvärv i produkter eller marknader på tjugo år. Övrig goodwill skrivs normalt av på tio år.¹²⁶ Eftersom den aktuella goodwillnedskrivningen härrör från en ny strategisk inriktning har sannolikt de enheter i vilka goodwill skrivits ned vid förvärv bedömts som strategiska förvärv. Finns det indikationer på att koncernens materiella, immateriella eller finansiella anläggningstillgångar har ett för högt bokfört värde görs vidare en analys där enskilda eller naturligt sammanhängande typer av tillgångars återvinningsvärde fastställs som det högsta av nettoförsäljningsvärdet och nyttjandevärdet.¹²⁷ Nyttjandevärdet mäts som diskonterad förväntad framtida avkastning.¹²⁸

Enligt Finnveden var det vid goodwillnedskrivningen för 2002 diskussioner om avyttringar av verksamheter som indikerade att marknadsvärdet var lägre än respektive bokfört värde. I det aktuella fallet rör det sig alltså om en extern indikation¹²⁹ om värdenedgång. En nedgång som får ses som bestående¹³⁰ då beslut tagits om avyttring snarast möjligt. Finnveden beskriver inte ytterligare hur tillvägagångssättet var för bestämning av nedskrivningsbeloppet. Då nedskrivningsbehovet sägs ha uppmärksamats i samband med förhandlingar om avyttring kan vi anta att återvinningsvärdet bestämts utifrån marknadsvärdet, det vill säga det potentiella försäljningsvärde som framkommit vid förhandlingarna. Att i det aktuella scenariot fastställa ett högre återvinningsvärde såsom nyttjandevärdet får anses tveksamt då detta bygger på ett antal uppskattningar och antaganden om framtiden. Den konjunkturella osäkerheten på marknaden, Finnvedens måttliga historiska tillväxt på cirka fem procent och den bolagsspecifika risken¹³¹ skulle sannolikt ge ett lägre nyttjandevärde än det framförhandlade marknadsvärdet.

¹²⁵ Finnveden, *Årsredovisning 2002*, s. 32.

¹²⁶ Finnveden, *Årsredovisning 2002*, s. 45.

¹²⁷ *ibid.*

¹²⁸ *ibid.*

¹²⁹ RR 17, p. 7.

¹³⁰ ÅRL, 4 kap. 5 §.

¹³¹ $\beta = 0,66$ enligt Dagens Industri 2002-12-30.

Nedskrivningen innebär vidare en för året stor negativ resultatpåverkande engångskostnad. Goodwillnedskrivningen påverkar dock varken kassaflödet eller de utdelningsbara medlen utan är främst en redovisningsteknisk åtgärd och likviditeten förblir oförändrad. Dessutom rör det sig om en nedskrivning härrörande från strategiska förvärv där goodwill normalt skrivs av på tjugo år. Det innebär att minskningen av de årliga goodwillavskrivningarna blir mindre än den blivit om avskrivningstiden varit kortare. Minskningen innebär dock ändå en årlig klart väsentlig positiv resultatpåverkan. En implementering av de föreslagna förändringarna i ED 3, det vill säga ett upphörande med goodwillavskrivningar, skulle naturligtvis få en ytterliggare positiv resultateffekt.

Uppställningen av goodwill fördelat på bolag och de olika enheterna i noterna till balansräkningen tyder vidare på att Finnveden redan idag har bra översikt på var goodwillen härrör från. En allokering till en enskild tillgång eller kassagenererande enhet torde alltså inte innebära några betydande förändringar. Det som hade blivit den stora skillnaden gentemot gällande regelverk är att förändringarna i ED 3 sannolikt skulle ha inneburit att Finnveden vid ett årligt nedskrivningstest skulle ha upptäckt nedskrivningsbehovet tidigare. Om goodwillavskrivning varit förbjuden och ett obligatoriskt årligt nedskrivningstest var enda sättet att justera värdet på posten torde det dessutom vara svårt att motivera en klassificering av nedskrivning som jämförelsestörande.

4.1.5 NCC AB

NCC gjorde 2000 och 2001 nedskrivningar av goodwill på sju respektive 219 MSEK. Den förstnämnda nedskrivningen motsvarade 0,3 procent av ingående goodwill och den andra nedskrivningen motsvarade 7,6 procent. Då nedskrivningen för 2000 kom att utgöra en ringa andel av ingående goodwill kommer endast avskrivningen för 2001 att analyseras. Den bakomliggande orsaken till nedskrivningen för 2001 är försämrad tillväxt på den danska och svenska marknaden avseende verksamhetsområdena Contracting och Industry. Merparten av nedskrivningarna härstammar dock från den danska verksamheten. Av nedskrivna goodwill allokterades 120 MSEK till Contracting och 99 MSEK till Industry.

Motiveringen för nedskrivningen var att den danska marknaden för anläggningsprojekt var och för den närmsta framtiden ansågs förbli svag, i synnerhet den västra delen av Danmark. Företaget påbörjade därför en avveckling av sin verksamhet i denna region. Värdeminskningen har följaktligen antytts av en extern indikation då marknaden för berört företag försämrats¹³². Då NCC tillhör den konjunktürkänsliga byggbranschen är marknadsnedgången inget specifikt för detta

¹³² RR 17, p. 7.

företag. Nedskrivningar av goodwill, hänförliga till andra sviktande marknader, har även identifierats i andra svenska byggföretag, som till exempel Skanska.

NCC redogör inte för vilket eller vilka värden som rättfärdigat en nedskrivning. Det kan dock resoneras kring gjorda antaganden och faktorer som påverkat fastställandet av de två värdena. Beträffande nettoförsäljningsvärdet kan det, då beslut fattats om att avveckla verksamheten, antas att det understiger redovisat värde samt att värdeminskningen är bestående. Då NCC är ett börsbolag kan det inte heller antas avveckla en verksamhet på grund av likviditetsproblem utan sannolikt är problemen allvarigare än så. Vad gäller nyttjandevärdet kan den framtida tillväxttakten antas vara låg. Då NCC tillhör en konjunkturkänslig bransch menar företaget att efterfrågan på contracting-produkter och tjänster kommer att vara fortsatt låg. Efterfrågan påverkas av offentliga investeringar, vilka ibland tenderar att öka när ett lands övriga ekonomiska aktivitet avtar.¹³³ Även om offentliga investeringar skulle öka menar dock företaget att det inte är tillräckligt för att på sikt få lönsamhet i verksamheten. Med hänsyn tagen till dessa aspekter kan även ett lågt nyttjandevärde motiveras.

Vid tillämpning av ED 3 och allokering av goodwill till kassagenererande enheter kan denna process inte antas bli särskilt omständlig för NCC. Anledningen till detta är att företaget redan idag allokerar förvärvad goodwill och således verkar ha god uppfattning om varifrån goodwillen härrör samt det verkliga värdet av goodwill hänförlig till respektive enhet. En allokering skulle då sannolikt inte bli särskilt resurskrävande, varken med hänsyn till tid eller kapital.

4.1.6 Skanska AB

Skanska gjorde under 2001 och 2002 nedskrivningar av goodwill där nedskrivningsbeloppen uppgick till 500 MSEK respektive 1495 MSEK, motsvarade 6,7 respektive 19,4 procent av ingående goodwill. Nedskrivningarna för 2001 gjordes på Skanska Polska där den bakomliggande orsaken till nedskrivningen var den polska ekonomin. Skanska Polska förvärvade år 2000 den polska byggkoncernen Exbud och efter förvärvet kom den polska ekonomin att uppvisa en negativ utveckling med fallande tillväxt, ökad arbetslöshet samt en ökad realräntenivå som följd. Försämringen av ekonomin gjorde det nödvändigt att omvärdera och skriva ned, vid den tidpunkten, pågående samt osålda färdigställda projekt.¹³⁴

Nedskrivningarna för 2002 gjordes under det fjärde kvartalet och allokerades till företagen Skanska Polska, Selmer Skanska samt Gammon Skanska. Goodwillposten i Skanska Polen skrevs ner med 521 MSEK¹³⁵ och motiverades ännu en gång med att

¹³³ www.ncc.info, 2003-12-27.

¹³⁴ Skanska, *Årsredovisning 2001*, s. 19.

¹³⁵ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 49.

den polska ekonomin de senaste två åren hade försämrats, med lägre efterfrågan som följd. I slutet av 2002 hade den polska ekonomin fallit under två år med tio procentiga nedgångar på byggmarknaden för 2001 samt 2002 och verksamheten gick fortfarande med förlust. Goodwill hänförlig till Skanska Selmer skrevs ner med 610 MSEK¹³⁶. Selmer förvärvades av Skanska 2000 och kom att upptas i koncernen som Selmer Skanska.¹³⁷ Selmer Skanska är verksam på den norska marknaden med verksamhet inriktad på bostads- och kommersiella fastigheter samt väg- och anläggningsprojekt¹³⁸. Även om det norska bostadsbyggandet var stabilt samt att infrastrukturbyggandet, enligt företaget, visade tecken på förbättring, tyngdes ändå verksamheten av försvagning av det kommersiella byggandet¹³⁹. Slutligen skrevs goodwill i Gammon Skanska, vilken är ett till hälften Skanska-ägt företag i Hong Kong¹⁴⁰, ner med 364 MSEK¹⁴¹. Gammon Skanska, som ingår i affärsenheten Skanska UK med inriktning på hus- och anläggningsbyggande, hade även problem med en fortsatt svag marknad.¹⁴²

Om nedskrivningar mer beror på ett allmänt börsfall än branschspecifika faktorer kan diskuteras. Byggbranschen är konjunkturlärlig och påverkas följaktligen negativt vid en försämring av konjunkturläget. En allmän börsnedgång skulle därför inte ensamt kunna förklara en försvagning av byggbranschen, utan förklaringarna till gjorda nedskrivningar bottnar i det konjunkturlärliga läget på marknaderna och visar sig i en lägre tillväxt till följd av minskad efterfrågan.

I Skanskas årsredovisning för 2002 nämns inte om endast nettoförsäljningsvärdet, nyttjandevärdet eller båda värdena understigit det redovisade värdet. Även om vilket eller vilka värden som rättfärdigat goodwillnedskrivningen ej nämns kan vissa antaganden utifrån värdenas karaktär göras. Vid antagandet att byggbranschen är en konjunkturlärlig bransch kan en tillgångs nettoförsäljningsvärde antas sjunka vid konjunkturlärlig nedgång. Ett nettoförsäljningsvärde kan i sådant fall antas understiga tillgångens redovisade värde. Beträffande nyttjandevärdet skall detta baseras på tre faktorer nämligen rimliga och verifierbara antagande om framtida ekonomiska förhållanden, tidsomfång samt bedömd framtida tillväxt. De framtida ekonomiska förhållandena skall baseras på de antaganden företaget anser kommer att råda under tillgångens återstående nyttjandeperiod. Skanska har bedömt att både Skanska Polska, Skanska Selmer samt Gammon Skanska skall ha en ekonomisk livslängd på tjugo år. Då företagen förvärvades under 2000 var återstående ekonomisk livslängd vid prövningen 17,5 år, vilket avsevärt försvårar möjligheten att på ett rimligt och

¹³⁶ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 16.

¹³⁷ Skanska, *Årsredovisning 2001*, s. 18.

¹³⁸ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 16.

¹³⁹ *ibid.*

¹⁴⁰ *ibid.*

¹⁴¹ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 49.

¹⁴² Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 29.

trovärdigt sätt göra antaganden om framtida ekonomisk utveckling för dessa marknader. Då företaget endast beräknar prognostiserade kassaflöden utifrån en femårsperiod, förutsatt att en längre period inte kan motiveras, blir återstående nyttjandeperiod överstigande fem år följaktligen irrelevant. Ifall kassaflöden för en längre period än fem år beräknas skall dock tillväxttakten för den period överstigande fem år anses vara konstant eller minskande, förutsatt att en högre tillväxttakt inte kan motiveras. Beträffande tillväxttakten får den inte vara högre än den långsiktiga tillväxttakten för företagets produkter eller för den bransch, den marknad eller det land för vilken produkten är avsedd. Skanska redogör endast för dess syn på marknadens utveckling för det kommande året och alltså ej för en femårsperiod. Prognosen redogör heller inte för några siffror eller procentsatser. Beträffande tillväxt antas marknaderna för kommersiellt byggande och bostadsbyggande att minska på Skanskas huvudmarknader, vilket inkluderar både Skanska Polska och Skanska Selmer. Investeringar i infrastruktur, vilket även inkluderar Skanska Selmer,¹⁴³ antas däremot växa något under 2003. Trots en viss prognostiserad ökning av tillväxten är det dock svårt att motivera en högre tillväxttakt än marknaden vilket gör det svårt att nå diskonterade kassaflöden som ger ett nyttjandevärde överstigande det redovisade värdet.

Hade det då blivit någon skillnad vid tillämpning av ED 3 och en årlig prövning för nedskrivning? Som tidigare nämnts förvärvade Skanska 2000 både Exbud och Selmer samt hälften av aktierna i Gammon. Likaså gjordes första nedskrivningen i Exbud följande år samt även 2002. I Selmer och Gammon gjordes nedskrivningarna 2002. För en konjunkturkänslig bransch som byggbranschen skulle en försämring av ekonomin snart uppenbara sig i form av minskad efterfrågan. För Skanskas del visade sig detta redan ett år efter förvärvet av Exbud då orderingången på den polska marknaden minskade med elva procent¹⁴⁴. Andelen goodwill kom alltså en relativt kort tid efter förvärven i Polska, Selmer och Gammon, att skrivas ner. Det är därför svårt att säga huruvida nedskrivningsbehovet skulle ha upptäckts tidigare vid tillämpning av ED 3.

Möjligen skulle andelen goodwill i Selmer skrivas ner redan 2001 då Selmer uppvisade ett negativt rörelseresultat. Dock behöver inte en förlust som sådan innebära att nedskrivning av goodwill ska göras då företaget till exempel fortfarande anser att goodwillens potentiella positiva effekter är sannolika att inträffa. Beträffande Gammon är det till exempel inte självklart att ett nedskrivningsbehov förelåg då företagets omsättning ökade under året och antogs förbli oförändrad det kommande året. Dessutom uppvisade företaget en positiv rörelsemarginal.

¹⁴³ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 35.

¹⁴⁴ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 16.

Vad som även är oklart vid en tillämpning av ED 3 är vilka effekterna kan bli av att goodwill fördelas ut på kassagenererande enheter. Applicerat på Skanska är det oklart vilka effekterna skulle bli. Företaget är idag huvudsakligen fokuserat till elva hemmamarknader. Dessa marknader är Sverige, Finland, Norge, Danmark, Polen, Tjeckien, Storbritannien, Hong Kong, Indien, Argentina samt USA¹⁴⁵. Dessa länder skiljer sig avsevärt ur ett flertal aspekter, såsom till storlek på ekonomin och det allmänna ekonomiska klimatet. Även om ett standardiserat företagsspecifikt verktyg utarbetas för att enhetliga allokeringar skall göras finns det risk för att förvärvad goodwill kan komma att allokeras olika på olika marknader.

4.1.7 Stora Enso AB

Stora Enso gjorde under 2001 och 2002 två nedskrivningar på 1,1 respektive 918,9 MEUR, där nedskrivningsbeloppen motsvarade 0,05 respektive 40,4 procent av ingående goodwill. Enligt företaget ansågs nedskrivningen för 2001 inte vara anmärkningsvärd då det i sin årsredovisning för 2001 säger att det under året inte förekom några väsentliga nedskrivningar. Ytterligare förklaringar eller motiveringar till gjord nedskrivning har inte heller lämnats i andra rapporter eller pressmeddelanden. Den nedskrivning som gjordes under 2002 allokerades till företagets verksamhet i Nordamerika med divisionen Stora Enso North America och motiverades med en fortsatt svag konjunktur i Nordamerika.¹⁴⁶ Nedskrivningen avsåg förvärvet av Consolidated Paper som förvärvades 2000 till en köpeskilling av 4 046,3 MEUR.¹⁴⁷ Nedskrivningen gjordes under det tredje kvartalet 2002 i samband med att företaget tillkännagav ett rationaliseringsprogram med avsikt att förbättra företagets konkurrenskraft i Nordamerika samt att positionera verksamheten för att kunna skapa lönsam tillväxt på den nordamerikanska marknaden.¹⁴⁸ Med hänsyn till 2001 års nedskrivnings ringa storlek kommer följaktligen endast nedskrivningen för 2002 att analyseras.

Vid förvärvet av Consolidated Paper Inc kom goodwill att uppgå till 1 940,4 MEUR och goodwillen tilldelades en avskrivningsperiod på tjugo år¹⁴⁹. Den bakomliggande orsaken till nedskrivningen är enligt företaget själv fortsatt låg lönsamhet på den nordamerikanska verksamheten. Den låga lönsamheten beror på ogynnsam konjunktur och priset på pappers- och kartongprodukter som styrs av konjunkturen.¹⁵⁰ Beträktat i gällande svenska regelverk blev en nedskrivningsprövning nödvändig på grund av en extern indikation. I det här fallet fortsatt sämre ekonomiska marknadsförutsättningar vilket försämrat tillgångens marknadsvärde.

¹⁴⁵ Skanska, *Årsredovisning 2002*, s. 1.

¹⁴⁶ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 16.

¹⁴⁷ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2001*, s. 48.

¹⁴⁸ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 16.

¹⁴⁹ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2001*, s. 48.

¹⁵⁰ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 17.

Vilka ekonomiska förhållande, uppfattningar om framtiden och antaganden baseras då nedskrivningen på? Den fortsatt svaga konjunkturen på den nordamerikanska marknaden kom alltså under 2002 att utgöra en indikation på att värdeminskning skett och att återvinningsvärdet behövde beräknas. För att fastställa huruvida nedskrivning borde göras beräknade företaget framtida kassaflöden för berörda kassagenererande enheter. Vilka antaganden företaget baserat beräkningen på framgår inte. Företaget har dock i tidigare pressmeddelanden sagt att den nordamerikanska marknaden fortsatt kommer att gå trögt samt att värdeminskningen av förvärvet av Consolidated Paper Inc är bestående. Företaget redogör hursom helst för tillämpad diskonteringsränta. Tillämpad diskonteringsränta var den genomsnittliga kostnaden för totalt kapital vilken kom att uppgå till 9,5 procent. Denna baseras på en kostnad för skulder på fem procent av koncernens låneportfölj. Kostnaden för eget kapital, vilken består av den riskfria långa räntan på 4,5 procent samt en riskpremie på fyra procent, uppgick till 8,5 procent.¹⁵¹ En riskpremie på fyra procent får anses vara rimlig för Stora Enso med tanke på att företaget tillhör en mogen bransch med moderat risk. Vidare uppgick skattesatsen till 35 procent och gav på så sätt en kostnad för eget kapital före skatt på tretton procent. Slutligen var företagets skuldsättningsgrad 0,8, vilket alltså gav en genomsnittlig kostnad för totalt kapital på 9,5 procent.¹⁵²

Det kan vidare resoneras kring vilka potentiella möjligheter som finns för återföring av nedskriven goodwill. Stora Enso rättfärdigade nedskrivningen i Consolidated Paper med att verksamheten inte visat tillräcklig lönsamhet. Vidare nämner företaget att priset på pappers- och kartongprodukter är cykliskt och återspeglar den allmänna konjunkturen¹⁵³ samt att den nordamerikanska marknaden efter en period med låg efterfrågan börjat visa ökad efterfrågan¹⁵⁴. Huruvida dessa faktorer, för att på så sätt rättfärdiga en återföring, kan komma att klassas som särskilda externa händelser av ovanlig karaktär som dessutom inte kommer att upprepas igen kan ifrågasättas. Ytterligare en aspekt som försvårar en återföring av nedskriven goodwill är att återföringen inte får göras med grund i ändrad diskonteringsfaktor eller prognostiserat kassaflöde. Utifrån detta hänseenden kan en återföring av nedskriven goodwill vara svår att motivera för Stora Enso.

Ett tilläppande av ED 3 skulle liksom för övriga företag komma att påverka Stora Enso, både resultat- och balansmässigt. Beträffande avskrivningsperiod skriver företaget av Consolidated Paper Inc på tjugo år vilket, trots en lång avskrivningsperiod, årligen belastar resultatet. För 2002 uppgick de totala

¹⁵¹ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 7.

¹⁵² *ibid.*

¹⁵³ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 17.

¹⁵⁴ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 34.

avskrivningarna av goodwill till 148,8 MEUR¹⁵⁵, vilket motsvarade 6,5 procent av ingående goodwill. Ett upphörande med avskrivning av goodwill skulle, förutsatt att inga nedskrivningar görs, följaktligen påverka årets resultat positivt med lika mycket. Huruvida en tillämpning av ED 3 tvingat företaget att skriva ner tillgångarna redan under 2001 kan diskuteras. Då företaget idag endast bedömer om det finns någon indikation på värdeminskning för att i så fall beräkna återvinningsvärdet kan det hända att företaget inte noterar någon indikation. En beräkning av återvinningsvärdet är då ej nödvändig. En årlig prövning skulle tvinga fram en prövning och möjligen en tidigare upptäckt av nedskrivningsbehovet.

4.1.8 Telelogic AB

Telelogic skrev 2001 ner sin goodwillpost med 1728 MSEK, vilket motsvarade 89,1 procent av ingående goodwill och är den procentuellt största nedskrivningen i vårt urval. Nedskrivningarna kan härledas till tolv förvärv gjorda under perioden 1999-2000¹⁵⁶. Förvärven gjordes med så kallad apportemission vilket innebär att det förvärvade företaget, vid betalning, skall värderas till den kurs som aktien vid förvärvstillfället står i. Genom apportemissionen växte en stor goodwillpost successivt fram i Telelogic-koncernen och i början av 2001 fann företaget att marknadsvärdet för tillgångarna i de förvärvade företagen hade förändrats väsentligt. Bakomliggande orsak var börsens ändrade syn på branschen, vilket medförde att möjligheten till kapitalanskaffning och därmed möjligheten att bedriva verksamhet för högteknologiska företag försämrades.¹⁵⁷ Motiven för nedskrivning kunde enligt företaget rättfärdigas med att företaget ansåg att värdeminskningen var bestående då företaget inte såg en återhämtning inom den närmsta framtiden. Företaget ansåg följaktligen att det för framtiden skulle vara svårt att finna en investeringsvilja och därmed att uppnå en tillväxt likt 2001. Indikationen som utlöste beräkning av återvinningsvärdet var följaktligen av extern karaktär.

I Telelogics årsredovisning för 2001 nämns inte vilket värde som, vid fastställande av återvinningsvärdet, implicerat en nedskrivning. Dock kan vissa antaganden göras utifrån sättet hur värdena fastställts samt då rådande förhållanden. Nettoförsäljningsvärdet, som avspeglar marknadens värdering av en tillgång, kan antas vara rimligt att tillämpa då marknaden är turbulent och framtida förhållanden osäkra. Vid en marknadsnedgång samt då framtida förhållanden anses vara svåruppskattade kan det antas att nettoförsäljningsvärdet understiger det redovisade värdet. Beträffande nyttjandevärdet skall hänsyn, vid beräkning, tas till tre faktorer, nämligen framtida ekonomiska förhållanden, tidshorisont och tillväxttakt. Telelogic anser själv att framtiden för marknaden är mycket oviss varpå en beräkning med en

¹⁵⁵ Stora Enso, *Bokslutskommuniké 2002*, s. 57.

¹⁵⁶ www.telelogic.com, 2003-12-16.

¹⁵⁷ RR 17, p. 7.

femårig tidshorisont inklusive uppskattning av framtida tillväxt kan vara osäker att göra. På grund av den stora osäkerheten ansåg företaget därför att en framtida tillväxttakt skulle vara möjlig att uppskatta först tredje kvartalet 2002¹⁵⁸. Utifrån dessa aspekter kan det ifrågasättas huruvida Telelogic på ett tillförlitligt sätt kunnat beräkna nyttjandevärdet. Ytterligare en faktor som kan påverka storleken på nyttjandevärdet är att värdet kan bli godtyckligt då faktorer såsom just tillväxttakt uppskattas. Under omständigheter med hög osäkerhet krävs även en högre diskonteringsfaktor. En hög diskonteringsfaktor innebär att de totala kassaflödena blir lägre vid nuvärdesberäkning. Nyttjandevärdet kan därmed komma att understiga det redovisade värdet.

Vid tillämpning av ED 3 skulle företagets värdering av förvärvad goodwill troligtvis ha varit annorlunda. Eftersom berörda företag förvärvades under perioden 1999-2000 skulle en tillämpning av ED 3 vid förvärven ha medfört en årlig prövning av goodwill. En alltför optimistisk och hög värdering av förvärvade tillgångar i företagen skulle eventuellt kunnat visa sig redan 1999. I Telelogics fall är detta dock osäkert eftersom tillgångarna skall värderas med hänsyn tagen till aktuell marknadsvärdering samt uppskattad framtida tillväxt. Värderingen av telekombranschen var, även för följande år, under 1999 mycket hög och tillväxten troddes bli lika hög. Utifrån dessa aspekter skulle en prövning redan 1999 eventuellt inte kunna fordra en nedskrivning. För 2000 skulle det sannolikt varit annorlunda då börserna gick ner med början i mars då IT-bubblan slutligen sprack efter en alltför långtgående optimistisk värdering av branschen. Inte långt efter sprack även Telekom-bubblan och även telekomföretagens aktiekurser störtade. Detta hade möjligtvis vid en årlig prövning medfört en goodwillnedskrivning. Nedskrivningen för 2001 hade då möjligen inte blivit lika stor. Telelogic trodde visserligen på en marknadsutveckling på över 100 procent för 2000, varpå det följaktligen kan tänkas att företaget inte bedömt det finnas någon indikation på värdeminskning under 2000. Sannolikt skulle alltså inte heller en prövning 2000 resultera i någon nedskrivning.

Telelogic skriver av strategiska förvärv på tjugo år och förvärv som gjorts för att stärka marknadspositionerna på tio år. Även om resultatpåverkan minimeras genom att skriva av på tjugo år kommer ett allmänt upphörande med avskrivning av goodwill, förutsatt att inga avskrivningar görs, även för Telelogic att förbättra resultatet. För 2001 skulle detta ha inneburit en resultatförbättring med 123 MSEK. En annan effekt ett upphörande av goodwillnedskrivning skulle få är att goodwillposten i balansräkningen, ånyo förutsatt att inga nedskrivningar görs, kommer att förbli intakt. Telelogic hade för 2001 en ingående goodwill som motsvarade 272 procent av värdet på eget kapital. Dock kom goodwillposten som nämnt att skrivas ned med 1738 MSEK vilket följaktligen kraftigt reducerade

¹⁵⁸ Telelogic, *Årsredovisning 2001*, s. 9.

goodwillposten. Ur denna aspekt skulle ett upphörande av en årlig avskrivning och en ersättning med årlig prövning inte att stärka bilden av företagets balansräkning.

Förutsättningarna för att starta nya högteknologiska var under perioden 1999-2000 goda då intresset för att investera i sådana företag var högt. Flera av de nystartade företagen finansierades med hjälp av mer okonventionellt kapital. Detta då företagen endast var i sin linda och ej noterade på börsen. Följaktligen fanns inte möjlighet att finansiera sin verksamhet genom aktieutgivning eller aktieobligationer. Likaså hade de inte några säkerheter för att låna hos banker. Därför kom riskkapitalsföretag att spela en stor roll för finansieringen av dessa företag. De säkerheter som riskkapitalbolagen kom att kräva var exempelvis optioner i företagen och en viss procentuell andel av framtida vinster. Sett ur ett ED 3-perspektiv skulle dessa säkerheter kunna klassificeras som negativa ansvarsförbindelser i det nystartade företaget. Vid värdering av företagen skulle negativa ansvarsförbindelser således sänka värderingen av företagen. En lägre värdering av företagen skulle möjligtvis kunna medföra att premien för dessa förvärv kom att bli mindre, vilket således även skulle minska goodwillposten.

4.1.9 WM-data AB

WM-data gjorde under 2000 och 2002 två goodwillnedskrivningar på 141 respektive 529 MSEK. Nedskrivningen för 2000 avsåg ett tiotal mindre förvärv och motiverades med förändrat marknadsläge efter millenniumskiftet. Av nedskrivningen för 2002 på 529 MSEK allokerades 515 MSEK till nedskrivningen av de två teknikkonsultföretagen Caran samt Knight. Resterande 14 MSEK allokerades till andra mindre förvärv. Caran och Knight förvärvades av WM-data under perioden 1999-2000¹⁵⁹ och nedskrivningen motiverades med att förvärven gjordes under en period då IT- och tekniksektorn värderades till helt andra nivåer.

Nedskrivningarna för både 2000 och 2002 är följlaktligen konsekvensen av ett försämrat marknadsläge. Indikationen för prövning av nedskrivning av goodwill var således av extern karaktär. Det försämrade marknadsläget visade sig för WM-data efter millenniumskiftet då den stora efterfrågan på tjänster inför millenniumskiftet inte kom att motsvaras av någon liknande efterfrågan efter millenniumskiftet. Ytterligare anledningar till ett försämrat marknadsläge kan tillskrivas den dåvarande synen på och värderingen av IT-branschen. Branschen ansågs ha enorm potential och goda möjligheter att göra stora förtjänster, vilket intresserade många riskkapitalister. Många IT-företag finansierade därför sin löpande verksamhet med riskkapital. Flera företag

¹⁵⁹ WM-data, *Årsredovisning 2002*, s. 9.

tvungades dock att lämna marknaden då flera riskkapitalbolag slutligen ströp kapitaltillgången.¹⁶⁰

Som tidigare nämnt värderades marknaden för IT-relaterade tjänster till helt andra nivåer än idag. Som exempel kan nämnas att WM-data i slutet av 2000 hade ett P/E-tal på 225 medan P/E-talet för 2001 och 2002 var negativt¹⁶¹. Även om marknaden till viss mån återhämtat sig är minskningen ändå att betrakta som bestående. Nivån som IT-branschen värderades till kommer sannolikt inte att uppnås igen inom överskådlig tid. Det bör dock påpekas att WM-data är ett företag som varit verksamt sedan 1969 och var, vid tiden då IT-branschen värderades till de högsta nivåerna, väl etablerat på marknaden med en stor och stabil kundportfölj. Så väl Caran som Knight var väl etablerade företag som, enligt WM-data erbjöd tjänster med substans. Det kan dock ifrågasättas huruvida en nedskrivning av dessa företag var nödvändig. Detta kan ifrågasättas utifrån om företagen var övervärderade eller om nedskrivningen i stället var en konsekvens av att marknaden hade överhettats på grund av substanslösa företag.

WM-data nämner i sin årsredovisning för 2000 inte huruvida endast nettoförsäljningsvärdet, nyttjandevärdet eller båda värdena varit avgörande för nedskrivningen. Oavsett vilket värde som fastslagit nedskrivningsbehovet kan det dock, på grund av marknadens kollaps, antagas att marknadsvärdet för en tillgång understiger det redovisade värdet. Utifrån denna aspekt kan det därför antas att nedskrivningen baserades på korrekta bedömningar.

Goodwill som uppstår vid förvärv som enligt WM-data är av strategisk karaktär skrivs av på tjugo år. Caran och Knight förvärvades 1999 respektive 2002 och hade alltså vid nedskrivningsprövningen, givet att förvärven ansetts vara av strategisk karaktär, en återstående nyttjandeperiod på sjutton respektive arton år. För en så pass lång period får det anses vara svårt att göra tillförlitliga uppskattningar om den förväntade ekonomiska utvecklingen. Eftersom kassaflödena skall beräknas utifrån en prognostiserad femårsperiod, förutsatt att en längre period inte kan motiveras då tillväxttakten anses vara konstant eller minskande, har uppskattningen av de ekonomiska förhållandena för de kommande tolv respektive tretton åren, efter prognostiserad femårsperiod, ringa inflytande. WM-data nämner även endast sin syn på det kommande årets utveckling, vilken skulle ge en marknadstillväxt på cirka tio procent¹⁶². Med facit i hand var detta fel då marknaden i stället kom att utvecklas negativt. Även 2002 uppvisade marknaden negativ tillväxt med fortsatt låg efterfrågan och inte heller några teknologiska genombrott. För 2003 trodde företaget inte heller på någon påtaglig förbättring avseende efterfrågan på IT-relaterade tjänster. Däremot

¹⁶⁰ WM-data, *Årsredovisning 2000*, s. 2 f.

¹⁶¹ WM-data, *Årsredovisning 2002*, s. 37.

¹⁶² WM-data, *Årsredovisning 2000*, s. 9.

satte WM-data 2002 upp ett tillväxtmål på fem till tio procent över marknaden för de kommande åren¹⁶³.

Vid en eventuell tillämpning av ED 3 kan olika skillnader gentemot gällande regelverk skönjas. Nedskrivningen för 2000 var ett direkt resultat av att värderingen av marknaden för IT-relaterade tjänster störtök under 2000. Marknadens snabba nedgång kom då att indikera att värdeminskning hade skett. Det hade därför sannolikt inte blivit någon skillnad för nedskrivningen 2000 vid tillämpning av ED 3. Det kan dock resoneras kring huruvida nedskrivningen 2002 var nödvändig redan 2001. WM-data nämner i alla fall inte någon sådan indikation i sin årsredovisning för 2001. Vid antagandet att företaget bedömt att det inte fanns någon indikation för värdeminskning 2001, och att en prövning följaktligen inte gjorts, skulle en årlig prövning dock följaktligen fastställa om en nedskrivning var nödvändig eller inte.

WM-data förvärvade, som tidigare nämnts, Caran och Knight som strategiska komplement till sin verksamhet då båda företagen var etablerade på den svenska marknaden och ansågs ha substans i sin tjänsteportfölj. Av den anledningen skulle ett marknadspris högre än redovisat värde vara rättfärdigt. Beträffande framtida kassaflöden beräknade WM-data att den nordiska marknaden för IT-relaterade tjänster skulle ha en tillväxt på tio procent för 2001 och antog en liknande utveckling för följande år. Baserat på sådana antaganden kan företaget ha prognostiserat totala kassaflöden överstigande det redovisade värdet 2001. Utifrån dessa aspekter skulle en nedskrivning av goodwill i Caran och Knight därför inte ses som nödvändig 2001. Då marknaden fortsatte att ha negativ tillväxt under 2002 blev WM-data dock tvunget att göra om sina prognoser samt skriva ner förvärvad goodwill.

Under 2000 gjorde WM-data avskrivningar på goodwill med 103,4 MSEK då ingående goodwill var 1120 MSEK. För 2002 gjordes avskrivningar med 70,3 miljoner då ingående goodwill var 885 MSEK. Avskrivningar för 2000 och 2002 utgjorde följaktligen 9,2 respektive 7,9 procent av ingående goodwill. Ett upphörande med avskrivning av goodwill skulle följaktligen kunna få två effekter. Den första är att årets resultat, förutsatt att inga goodwillnedskrivningar görs, skulle förbättras då det inte belastas med avskrivningar. Den andra effekten är att ett företags balansräkning förblir intakt om inget nedskrivningsbehov finns.

4.1.10 AB Ångpanneföreningen

Under fjärde kvartalet 2002 gjorde Ångpanneföreningen en nedskrivning av goodwill på 20,5 MSEK, vilket motsvarar cirka nitton procent av företagets totala ingående goodwill. Nedskrivningen gjordes mot bakgrund av en omfattande omorganisation för

¹⁶³ WM-data, *Årsredovisning 2002*, s. 49.

att återställa lönsamheten i företaget. Från och med den 1 januari 2003 har Ångpanneföreningen rationaliserats till fem divisioner och antalet rörelsedrivande konsultbolag har kraftigt reducerats. Totalt cirka 250 medarbetare har eller kommer att lämna företaget genom uppsägningar eller förtida pension. Detta efter ett åtgärdsprogram med personalneddragningar som har medfört en engångskostnad på 85 MSEK varav alltså 20,5 MSEK kan härledas till en nedskrivning av goodwill. Därmed har all goodwill i verksamheter som inte längre finns kvar inom koncernen skrivits ned. Goodwillnedskrivningen redovisas som en jämförelsestörande post i bokslutet.¹⁶⁴

Rörelseresultatet belastas vidare med avskrivningar enligt plan, vilka beräknas på ursprungliga anskaffningsvärden och baseras på tillgångarnas bedömda ekonomiska livslängd. Goodwill skrivs generellt av på tio år med hänvisning till att det i allmänhet rör sig om strategiska förvärv.¹⁶⁵ I och med att verksamheten gått igenom ett stålbad av rationaliseringar och därmed nedskrivningar, är avskrivningsunderlaget nu väsentligt mindre. Potentiellt kan detta i framtiden innebära att Ångpanneföreningen kan uppvisa ett positivt resultat. Dels genom de rationaliseringar som gjorts och dels genom en minskad resultatpåverkan från avskrivningarna. Nettoresultatet för 2002 var -127,5 MSEK¹⁶⁶.

I övrigt är det svårt att identifiera några troliga effekter av om ED 3 varit implementerat vid tillfället för nedskrivningen. Detta då goodwillnedskrivningen härrör från en nedläggning av vissa verksamheter dit goodwill allokerats. Själva beslutet om nedläggning och därmed nedskrivning av goodwill kan regelverket, som på så sätt skall vara neutralt, inte påverka utan bara spegla. Hur som helst hade en årlig prövning av goodwillens värde samt en mer detaljerad allokering av goodwill sannolikt gjort att nedskrivningsbehovet uppmärksammats tidigare, vilket möjligen kunnat implicera att en nedläggning av verksamheterna inte blivit nödvändig.

¹⁶⁴ AB Ångpanneföreningen, *Årsredovisning 2002*, s. 41.

¹⁶⁵ AB Ångpanneföreningen, *Årsredovisning 2002*, s. 50.

¹⁶⁶ AB Ångpanneföreningen, *Årsredovisning 2002*, s. 45.

4.2 Integrerande analys

Den integrerande analysen har tillkommit genom ett mer allmänt resonemang kring företagen och tänkbara konsekvenser vid ändring av redovisningssystem.

4.2.1 Upphörandet med avskrivning

I analysen för varje enskilt illustrationsföretag har, förutsatt att inga nedskrivningar görs, diverse effekter kunnat skönjas vid ett upphörande med goodwillavskrivningar, såväl resultatmässigt som tillgångsmässigt. Visserligen baseras vårt urval på de börsföretag som idag har stor andel goodwill i förhållande till eget kapital och därmed stora goodwillavskrivningar. Flera andra börsbolag har dock i dagsläget stora goodwillposter, vilket alltså inte är något specifikt för våra illustrationsföretag. Effekterna blir däremot desto större i vårt urval än om urvalet gjorts utifrån andra kriterier. Således är det här svårt att kunna dra några generella slutsatser utifrån våra illustrationsföretag mer än att resultatet kommer att ackumuleras med motsvarande belopp som tidigare skrivits av på goodwillposten. Det kan dock konstateras att börsbolag med i dagsläget stora goodwillavskrivningar initialt kan komma att värderas något högre då företagen kan uppvisa ett bättre resultat, förutsatt att inga nedskrivningar görs samt att marknaden inte är helt och hållet effektiv. Effekten av att värderas högre kan potentiellt vara ett bättre anseende bland investerarna och en bättre tillgång på kapital. En värdering till verkligt värde bör vidare ändra synen på företag med substans i sin goodwill till det mer positiva.

Vidare ändras synen på goodwillposten i samma skede som införandet av ED 3 görs. Ursprungligen har goodwillavskrivningar, precis som för andra tillgångar som bedöms ha begränsad ekonomisk livslängd, varit ett sätt att allokera anskaffningskostnaden över den period för vilken tillgången nyttjas. Med införandet av ED 3 tas ett steg mot ett mer värderingsorienterat perspektiv. Så kommer att ske i och med att fokus ändras från en korrekt allokering av anskaffningskostnaden till en korrekt värdering av tillgången. Vi befarar således se att vissa fördelar, såsom exempelvis jämförbarhet tillgångar emellan, kan komma att försvinna i och med att utgiftsallokeringen försvinner.

I arbetet med illustrationsföretagen har det framgått att gjorda nedskrivningar gjorts på förvärv vilka vid förvärvstillfället ansågs vara av strategisk karaktär. Köpeskillingen har därför kommit att bli betydande. Till exempel uppgick köpeskillingen vid Stora Ensos förvärv av Consolidated Paper Inc. till 4 046 MEUR. Detta har fått flera olika följder. En följd av att förvärven gjorts till stora summor är att företagen fått en betydande goodwillpost. I Stora Ensos fall kom goodwillposten vid förvärvet av Consolidated Paper Inc. att uppgå till 1 940,4 MEUR. Ytterligare en

följd är att förvärven då de tagits upp i det förvärvade företages redovisning tilldelats en lång avskrivningsperiod. Anledningen till detta är eventuellt att avskrivningen, i så liten mån som möjligt, ska påverka det årliga resultatet. Avskrivningsperioden för dessa förvärv har därför i flera fall uppgått till maximala tjugo år och för vissa gjorda förvärv av Atlas Copco har till och med en avskrivningsperiod på 40 år argumenterats för och tillämpats. I båda fall kan det dock ifrågasättas hur realistiskt det kan anses vara att tillämpa en så pass lång avskrivningsperiod. Det kan diskuteras om tillämpad avskrivningsperiod på ett realistiskt sätt återspeglar den tid förvärven anses ge synergieffekter eller om årliga avskrivningar görs så små som möjligt för att på så sätt minimera påverkan på årets resultat. Med tanke på att vissa förvärv kommit att börja avvecklas endast några år efter förvärvet anser vi det vara tvivelaktigt om en sådan lång avskrivningsperiod är försvarbar och förenlig med rättvisande bild. Ytterligare ett osäkerhetsmoment anser vi vara huruvida ett förvärv kan anses kunna ge synergieffekter under en så lång period.

4.2.2 Återföring av goodwill

Återföring av nedskrivnen goodwill är enligt gällande svenska regelverk möjligt. Förfarandet föreslås dock omöjliggöras vid en tillämpning av ED 3. Det kan dock ifrågasättas hur pass sannolikt det är att nedskrivnen goodwill i illustrationsföretagen, utifrån gällande regelverk, kan bli aktuell för återföring. Bland de företag där nedskrivningen av goodwill avsett avveckling av verksamheten är återföring inte genomförbart. För resterande förvärv kan det resoneras kring huruvida de i framtiden kan komma att anses uppfylla kriterierna för en eventuell återföring. Enligt det första kriteriet får återföring endast ske om nedskrivningen förorsakades av externa händelser av sällsynt karaktär där omständigheterna inte förväntas upprepas. Flera av illustrationsföretagen, såsom Skanska och NCC, är konjunkturberoende i vilka gjorda nedskrivningar har kunnat härledas till en konjunkturedgång. En konjunkturedgång är i cykler ständigt återkommande och måste ses som något nödvändigt ont. Att se en konjunkturedgång som en omständighet av sällsynt karaktär som dessutom inte förväntas upprepas måste anses vara svårmotiverat. Förutsatt att ett förvärv uppfyller det första kriteriet måste dock ändå det andra kriteriet uppfyllas.

Enligt det andra kriteriet skall det efter gjord nedskrivning ha inträffat händelser som upphäver verkningarna av den omständighet som förelåg då beslut om nedskrivning fattades. Även om till exempel marknadstillväxt skulle kunna motivera en återföring är det osäkert huruvida tillväxt är att anse som upphävande av verkningarna av de omständigheter som förelåg vid nedskrivningstillfället. De aktuella förvärven för företag som WM-data och Telelogic värderades vid förvärvstillfället till nivåer som respektive marknad efter kraschen, trots viss återhämtning på senare tid, inte nått upp till igen. En återföring av nedskrivnen goodwill för dessa företag kan utifrån dagens situation för dessa marknader inte anses vara möjlig. Eftersom återföring inte heller

får motiveras med grund i högre prognostiserade kassaflöden eller en ändrad diskonteringsfaktor anser vi inte att en återföring för våra illustrationsföretag kan bli aktuell. En tillämpning av ED 3 skulle visserligen teoretiskt omöjliggöra en återföring, men vid närmare granskning av våra illustrationsföretag skulle en återföring utifrån gällande regelverk i praktiken ändå inte vara möjlig.

4.2.3 Årlig nedskrivningsprövning

Vid en genomgång av illustrationsföretagen framgår det att flera av dem fick en explicit extern indikation på att ett nedskrivningsbehov förelåg, antingen i form av en allmän konjunkturedgång eller en vikande marknad. Detta faktum innebär sannolikt att skillnaden på när nedskrivningsbehovet skulle ha upptäckts inte hade blivit särskilt stor tidsmässigt om ED 3, i form av ett årligt nedskrivningstest, tillämpats. Att vårt slumpmässiga urval ur denna aspekt ser ut som det gör, det vill säga till majoriteten utgörs av externa indikationer, är dock inte konstigt utan får anses som fullt naturligt. Detta med tanke på de starka skiftningar i makromiljön och det turbulenta konjunkturläge som varit under de senaste åren. Börsen nådde mycket höga nivåer i början av 2000-talet och när reaktionen kom blev den därför anmärkningsvärt kraftig. Detta visade sig framförallt i företag såsom till exempel WM-data och Telelogic i form av IT- och telekomkraschen.

En ytterligare faktor som kom att accelerera marknadsnedgången var att världsekonomin kraftigt försvagades under samma period. Då flera av illustrationsföretagen, däribland NCC och Skanska, är konjunktur känsliga bidrog detta följaktligen till att nedskrivningar gjordes inte särskilt långt efter förvärven. Möjligen bidrog även den då rådande högkonjunkturen till att extra stora premier betalades vid förvärven eftersom flera marknader värderades alltför högt. Detta genom alltför stora förväntningar på potentiella synergieffekter. En konsekvens blev alltså stora goodwillposter. När konjunkturen sedan försämrades kom värdet på goodwillposterna att ifrågasättas främst genom marknadens allmänna recession. De externa indikationerna var alltså tydliga, varpå interna indikationer inte kom att bli avgörande för en prövning av goodwill. Det går alltså i detta avseende inte, utifrån valda illustrationsföretag och den studerade tidsperioden, att dra några generella slutsatser vilken typ av indikation som är vanligast förekommande. Det är inte uteslutet att interna indikationer i en liknande studie för en annan tidsperiod och med ett annat urval skulle vara den dominerande indikatorn.

Teoretiskt sett borde ett obligatoriskt årligt nedskrivningstest ge en mer korrekt värdering. Detta eftersom företagsledningen kan uppmärksamma ett eventuellt nedskrivningsbehov redan innan de fått vare sig någon intern eller extern indikation på att ett sådant föreligger. Likväl hade nedskrivningsbehovet, i de aktuella fallen även för våra illustrationsföretag, möjligen kunnat upptäckas tidigare om ett sådant

test gjorts. Resultatet anser vi då, förutsatt att det totala nedskrivningsbehovet bedömts som detsamma, hade blivit flera mindre nedskrivningar istället för en stor. Sannolikt hade dock skillnaden, gentemot tillämpning av det i dagsläget gällande svenska regelverket, blivit större om jämförelsen gjorts på ett urval av goodwillnedskrivningar med fler interna indikationer. Interna indikationer är i många fall, på grund av sin beskaffenhet som just interna, mer implicita och svårare att upptäcka, alternativt lättare att undvika att upptäcka. Ofta är också den interna självbilden av företaget, på goda grunder eller ej, mer positiv än den externa. Vi vill dock poängtera att det därmed inte är sagt att en intern indikation tvunget är svårupptäckt. Exempelvis kan en tillgång ha blivit tekniskt föråldrad eller skadats. Sannolikt är dock nyttan större av ett årligt nedskrivningstest när en extern indikation på värdenedgång saknas. I en icke-konjunkturkänslig bransch eller en bransch med positiv marknadsutveckling kan till exempel marknadsvärdet, trots en värdeminskning av goodwill, vara fortsatt högt under en längre tid. En årlig prövning skulle då troligen öka möjligheterna att upptäcka ett nedskrivningsbehov jämfört med att pröva först vid indikation.

Eftersom en prövning av goodwillpostens storlek bygger på företagets egna framtidsutsikter kan vi se en risk i att ett eventuellt nedskrivningsbehov inte kommer att uppmärksammas. Detta även om ett årligt nedskrivningstest görs. En annan risk med årlig prövning av goodwillposten anser vi vara det korta intervall från förvärv till det första nedskrivningstestet. Rimligen har prognoser och antaganden, såvida inget dramatiskt inträffat, inte förändrats under ett så pass kort intervall som ett år eller mindre. Risken är dock att goodwill, efter en så pass kort innehavstid, undervärderas då förväntade synergier inte fullt ut återspeglas i verksamheten ännu. Det kan dessutom vara svårt att avgöra vad som är en bestående och väsentlig värdenedgång i termer av en årlig värdering.

4.2.4 Allokering till kassagenererande enheter

Idag finns, enligt gällande svenska regelverk, inga formella krav på att goodwill måste allokeras, utan goodwill som har uppkommit genom förvärv får redovisas som en klumpsumma. En fråga som uppkommer vid tillämpning av ED 3 är huruvida nyttan av att allokera goodwill till kassagenererande enheter överstiger kostnaden. Nyttan anser vi naturligtvis vara en bättre, mer transparent och rättvisande, bild av företaget. Kostnaden är den för administrationen av själva allokeringen, både initialt och vid den fortlöpande uppföljningen. Företag med en mer detaljerad information på detta område, med goodwill uppdelat per till exempel division eller enhet, torde här ha en fördel jämfört med företag som kommunicerar en mer aggregerad information. Bland våra illustrationsföretag torde därför företag såsom NCC och Finnveden ha lättare att göra denna allokering än exempelvis Telelogic och WM-data för att ta några exempel. Lättare i form av en mindre tids- och kapitalkrävande övergångsprocess men även

bättre och mer kostnadseffektiva uppföljningsrutiner. Möjligen har dock även andra illustrationsföretag internt en mer detaljerad information som de inte väljer inte att kommunicera då det inte finns något krav på detta. Då ett tillämnande av ED 3 skulle medföra en retroaktiv allokering av goodwill till kassagenererande enheter i förvärv som gjordes flera år tidigare anser vi ändock att det skulle medföra en resurskrävande process, såväl ur ett tidsmässigt som kapitalmässigt perspektiv. Om företag ej har någon tidigare erfarenhet av liknande allokering finns risk att allokeringen kan komma att uppta stora resurser.

Ytterligare ett problem vi kan se med retroaktiv allokering är att allokeringen avseende ett förvärv som gjordes flera år innan en tillämpning av ED 3 ur flera aspekter kan skilja sig vid en tillämpning långt efter förvärvet. Problemen anser vi kan visa sig i form av ändrade uppfattningar om fördelarna med förvärvet. Till exempel kan ett förvärv ursprungligen ha motiverats med synergieffekter då det förvärvande företaget får kontroll över exempelvis en viss anläggningstillgång. Det kan dock senare visa sig att även om en nedskrivning av goodwill inte funnits nödvändig så kan företaget ha ändrat uppfattning om de genom förvärvet förväntade synergieffekterna. I stället kan andra tillgångar i förvärvet visat sig vara mer värdefulla. Allokeringen kan följaktligen skilja sig från ursprungligt motiv. Detta menar vi kan göra gränsdragningen gentemot internt genererad goodwill svår.

Vidare kan det ifrågasättas huruvida bilden av mindre, och för företaget inte fullt så betydelsefulla, förvärv ökar i transparens och tillförlitlighet och på så sätt ger en ökad nytta som rättfärdigar ökade kostnader vid allokeringprocessen. Eftersom ursprungligt allokerad goodwill kommer att bestå, förutsatt att inga nedskrivningar görs, är det viktigt att allokeringen baseras på rimliga antaganden och inte på godtycke. Vid förvärv som är mindre, och möjligen inte av lika strategisk karaktär som andra tidigare gjorda, menar vi att det finns en potentiell risk i att goodwill allokeras på ett mer slentrianmässigt och följaktligen inte lika välmotiverat sätt. Så skulle kunna vara fallet för företag som WM-data och Telelogic vilka både under perioden 1999-2000 förvärvade ett flertal mindre företag. Huruvida allokeringen bidrar till ökad transparens och en mer rättvisande bild kan då ifrågasättas.

Ytterligare ett frågetecken är lämpligheten av att beräkna nyttjandevärdet respektive nettoförsäljningsvärdet i olika situationer. Frågan kan ställas om det högsta av de två värdena uteslutande skall användas eller om det är mer rättvisande att välja metod efter situation. Till exempel kan lämpligheten och framför allt möjligheten att tillförlitligt kunna fastställa återvinningsvärdet som nyttjandevärdet, då marknaden respektive branschen är turbulent och framtiden anses vara osäker, ifrågasättas. Vid genomgången av illustrationsföretagen har vissa företag antagits ha tillämpat nettoförsäljningsvärdet just på grund av att de hävdade att de ansett ett tillförlitligt nyttjandevärde vara svårbestämt. En slutsats som kan dras är att det, även om intresse

skulle finnas, är svårt att lägga fram klara och lättförståliga direktiv för själva värderingen av goodwill då denna i hög utsträckning ofrånkomligt är subjektiv.

4.2.5 Övriga observationer

En ytterliggare observation som gjorts är att illustrationföretagen uteslutande redovisat gjorda goodwillnedskrivningar under jämförelsestörande poster. Vid en implementering av ED 3, och ett införande av obligatoriskt årligt nedskrivningsstest där goodwillavskrivning förbjuds, skulle det sannolikt vara svårt att motivera en klassificering som jämförelsestörande post. Om nedskrivning av goodwill är det enda sättet att justera värdet på posten måste detta anses som det normala.

5 Slutsats

Nedan presenteras de slutsatser, avseende redovisningens kvalitativa egenskaper samt rättvisande bild, som i samband med analys av gällande och förestående regelverk på goodwillområdet uppmärksammas utifrån illustrationsföretagen.

5.1 Tillförlitlighet

Bland annat FAR och flera av revisionsbyråerna menar att syftet med ED 3 är gott men att tillförlitligheten och jämförbarheten bara blir en illusion då frihetsgraderna är stora och värderingen godtycklig. Förutom att tillförlitligheten och jämförbarheten blir låg finns även risken att allokeringprocessen blir resurskrävande. Även om dessa antaganden skall baseras på rimliga och verifierbara antaganden öppnar detta för risken att alltför stor tyngd och tillförlit läggs på nyttjandevärdet som baseras på egna antaganden och prognoser om framtiden, vilka följaktligen kan vara av subjektiv karaktär. Eftersom dessa bedömningar bygger på företagets kompetens, etik och integritet finns alltid risken att resultat- och balansräkning snedvrids genom att goodwillposten inte skrivs ner i den utsträckning som den borde. Dessutom finns risken att företag undviker att identifiera icke beständiga immateriella tillgångar för att istället skapa beständig goodwill och på så sätt ”konsolidera” balansräkningen. Vidare innebär en implementering av ED 3 sannolikt större fluktuationer i redovisat resultat eftersom nedskrivningar uppstår oregelbundet och med varierande belopp. Stora resultatfluktuationer kan i sin tur påverka aktiekursen och i förlängningen även aktiens betavärde. Ökar risken blir kapitalkostnaden högre och företaget åsätts en lägre värdering vilket kan påverka tillgången av kapital på aktiemarknaden.

Vidare kan det diskuteras om det är logiskt korrekt att skriva av goodwill eller inte. Konceptuellt är avskrivning, konsekvent med andra immateriella och materiella tillgångar, en metod för att allokera utgiften över den period för vilken utgiften förbrukas och inte en metod för värdering. Även i gällande regelverk finns dock utrymme för subjektiva bedömningar. Då goodwill är en residual har företag sannolikt svårt att avgöra dess livslängd. Beroende på om nyttjandeperioden för goodwill fastställs till fem, tio eller tjugo år blir den årliga resultatpåverkan olika stor. Utifrån denna diskussion kan slutsatsen dras att det är svårt att uppnå en helt tillförlitlig redovisning oavsett vilket regelverk som tillämpas. Detta eftersom redovisningen av goodwill i hög grad påverkas av subjektiva bedömningar.

Ett införlivande av tankarna i ED 3 innebär i någon mån ett mer komplext och komplicerat regelverk. En argumentation kan föras för att framtida tillväxttakt samt kapitalkostad såväl som ekonomisk livslängd inte kan prognostiseras med rimlig grad av säkerhet. Det får även anses som en vedertagen uppfattning att enkelhet främjar tillförlitlighet. Avskrivning kan därför ses som en praktisk lösning på ett icke hanterbart problem. En risk med att inte alls skriva av goodwill utan endast pröva goodwill för nedskrivning är att förvärvat goodwill förbrukas och ersätts med internt genererad som inte uppfyller kraven för att klassificeras som tillgång. Avskrivning är på så sätt ett uttryck för försiktighetsprincipen. Detta eftersom det medför att den osäkerhet som finns i bedömning av tillgångens värde beaktas.

Teoretiskt sett ger dock ED 3 en mer relevant resultatredovisning eftersom verkliga värdeförändringar speglas. Om en trovärdig och operationell metod för att testa värdet av goodwill kan införas erhålls alltså mer relevant information än i dagsläget. Avskrivningar utgör inget annat än godtycklig allokering av utgifter över en antagen ekonomisk livslängd. Förutsatt svårigheten att bedöma just goodwillpostens nyttjandeperiod, är en annan fördel med redovisning av goodwill enligt ED 3 att goodwill provas varje år samt att det på så sätt framgår om posten är bestående och innehåller realiserade synergieffekter. Vid redovisning enligt gällande regelverk finns en risk att företag slentrianmässigt gör goodwillavskrivningar på ett visst antal år utan att någonsin reflektera över dem. Vid tillämpning av ED 3 däremot, måste företagen bedöma och reflektera över det verkliga värdet årligen.

5.2 Jämförbarhet

Harmonisering och bättre jämförbarhet mellan företag lyfts, av IASB och ED 3:s förespråkare, fram som förslaget stora fördelar. En implementering av ED 3 i IFRS (IAS) samt obligatoriet för EU:s medlemsländer att från och med 1 januari 2005 följa dessa rekommendationer leder sannolikt till en ökad jämförbarhet på goodwillområdet, dels medlemsländerna emellan och dels gentemot US GAAP. Bättre jämförbarhet leder i sin tur till att beslut om investeringar underlättas och en mer effektiv kapitalmarknad. Ur företagens perspektiv bör det dessutom vara önskvärt att bli bedömda på liknande grunder. Oavsett vilken redovisningsprincip som tillämpas är verksamheten densamma. Idealet är neutrala redovisningsregler som inte medför några ekonomiska konsekvenser i form av inverkan på vilka beslut som fattas. För multinationella företag som ABB och Atlas Copco innebär en harmonisering en förenkling då endast en redovisning krävs. Förutom att resurser frigörs för andra ändamål verkar detta faktum sannolikt även för en mer entydig och därmed mer rättvisande bild av verksamheten. Harmoniseringen torde dessutom medföra att den

generella kvaliteten på den finansiella informationen ökar genom att redovisningen i alla berörda länder måste uppnå en bestämd lägstanivå.

En harmonisering av redovisningsprinciper kan dock även mötas av hinder och leda till nackdelar, främst för enskilda länder och företag. Varje land har sina egna redovisningstraditioner som är anpassade efter den ekonomiska verkligheten just där och vad som definieras som god redovisningssed skiljer sig åt länder emellan. Problem kan naturligtvis uppstå när företag skall tillämpa regler som är utvecklade under andra förutsättningar. Vidare kan det naturligtvis diskuteras ifall ED 3 är det bästa alternativet samt huruvida enighet skulle kunna nås kring ett bättre alternativ. De flesta intressenter, normgivare såväl som företag, verkar dock, oavsett om ED 3 är den optimala lösningen eller inte, vara överens om att en harmonisering av goodwillreglerna är något önskvärt.

En annan aspekt på jämförbarheten är den effekt som ett införande av ED 3 får på det av företagen uppvisade resultatet. Den stora skillnaden vid värdering av goodwill i ED 3 gentemot gällande svenska regelverk är redovisningen av värdeminskningen. Gällande regelverk innebär en jämn resultatpåverkan i form av årliga avskrivningar. Vid implementering av ED 3 uppstår däremot en ojämn resultatpåverkan då goodwill istället för att skrivas av årligen testas för nedskrivningsbehov och resultatet endast belastas de år som nedskrivning befinner sig nödvändig. Skillnaderna mellan befintligt regelverk och ED 3 kan alltså medföra stora skillnader i det redovisade resultatet. Förutsatt att inga nedskrivningar görs kommer företagen efter tillämpande av ED 3 att uppvisa ett högre resultat då ingen systematisk avskrivning görs. Denna differens som inte har någon reell verksamhetsmässig innebörd kan försvåra jämförelser över tiden. Resultatutvecklingen för ett företag med oförändrat eller till och med försämrat resultat kan alltså omotiverat förefalla positiv, vilket inte bara kan kompromissa den historiska jämförbarheten utan även tillförlitligheten.

ED 3 skiljer sig från dagens svenska regelverk i det avseende att det är förbjudet att återföra tidigare gjorda goodwillnedskrivningar, även om det i dagsläget krävs goda skäl och motiveringar. Förutsatt att orsakerna som föranledde en nedskrivning försvunnit, vilket skulle kunna motivera att värdet av nedskrivnen goodwill åter finns, kan det därför ifrågasättas huruvida ett förbud att återföra nedskrivnen goodwill på ett mer korrekt sätt kommer att bättre spegla en tillgångs verkliga värde. Konsekvensen är att jämförbarheten företag emellan försämras vilket försämrar möjligheterna att med hjälp av gällande redovisningsprinciper återge en rättvisande bild.

5.3 Begriplighet

En nackdel med ED 3 och det föreslagna tillvägagångssättet för att justera värdet på goodwill är den komplexitet och svårbegriplighet som det nya systemet innebär. Vid fastställande av ett eventuellt nedskrivningsbehov enligt det nya regelverket skall återvinningsvärdet, det vill säga det högsta av nettoförsäljningsvärdet och nyttjandevärdet, fortlöpande beräknas. Återvinningsvärdet skall sedan jämföras med det redovisade värdet för att fastslå om ett nedskrivningsbehov föreligger eller inte. Nettoförsäljningsvärdet speglar rådande marknadspris medan nyttjandevärdet speglar de diskonterade kassaflödena. Vid en totalt effektiv marknad borde dock nettoförsäljningsvärdet och nyttjandevärdet teoretiskt vara detsamma. Detta eftersom det endast kan finnas ett korrekt verkligt värde. Skillnaden är att nyttjandevärdet beräknas av företaget självt medan nettoförsäljningsvärdet framkommer på marknaden. Slutsatsen som kan dras är dock att marknaden i enlighet med ED 3 inte bedöms vara att anse som totalt effektiv då rekommendationen säger att det högsta av de två värdena skall jämföras mot det redovisade värdet. Nyttjandevärdet och nettoförsäljningsvärdet skiljer sig alltså följaktligen allmänt i praktiken åt. Nedskrivningsprövning enligt ED 3 får allmänt ses som ett mer komplicerat och svåröverblickligt förfarande än traditionell rak avskrivning.

Det kan därmed ej heller med säkerhet fastställas att begripligheten blir bättre då goodwill går från att redovisas som en klumpsumma till att allokeras till olika kassagenererande enheter. En annan slutsats är att det utifrån föregående mening inte heller går att fastslå om förtjänsterna och den ökade inblicken kommer att överstiga kostnaderna som är förenade med processen att allokera goodwill. En positiv effekt av allokering av goodwill är dock att det framåt i tiden blir lättare att utvärdera och följa upp värdet av goodwill. Jämfört med gällande svenska regelverk kommer det sannolikt bli lättare att skönja en värdeförändring. Dels på så sätt att värdet på goodwillposten blir lättare att följa upp. Dels genom att ett eventuellt nedskrivningsbehov blir lättare att upptäcka då indikationerna blir tydligare. Slutligen är en stor fördel med allokering av goodwill till kassagenererande enheter att kärngoodwill lättare kan komma att identifieras. Effekten av detta är att endast goodwill hänförlig till det aktuella förvärvet och som innebär framtida besparingar eller vinster, det vill säga synergier och liknande identifieras, allokeras och aktiveras. Utifrån denna aspekt bidrar ED 3, såvida goodwill kan allokeras på goda grunder, till att både överskådligheten och transparensen ökar samt att den rättvisande bilden stärks.

5.4 Relevans

Ett argument för nedskrivningstest enligt ED 3 är att det återspeglar verkliga värdeförändringar medan systematisk avskrivning inte återspeglar relevant och användbar information utan endast är en rent redovisningsteknisk åtgärd. Tidigare i uppsatsen har det däremot ifrågasatts huruvida nyttan med att allokera goodwill till berörda kassagenererande enheter kommer att överstiga kostnaden. Processen har ifrågasatts eftersom den med hänsyn till både tid och kapital kan komma att bli resurskrävande. För mindre förvärv vilka inte har någon större strategisk betydelse för det förvärvande företaget finns en risk att processen med att allokera goodwill ej blir genomarbetad utan slentrianmässig. I detta fall kan det ifrågasättas huruvida en utallokering av goodwill är relevant samt om tillförlitlighet och jämförbarhet förbättras av allokeringen.

Vad som ytterligare kan ifrågasättas vid en tillämpning av ED 3 är vilken påverkan inkluderandet av negativa ansvarsförbindelser kommer att få på förvärvspriset och i så fall på eventuell goodwill. Ett förvärv som innehåller negativa ansvarsförbindelser kommer med stor sannolikhet att ha effekten att förvärvspriset kommer att bli lägre, vilket följaktligen även bör reducera eventuell goodwill. Risken för att stora substanslösa goodwillposter byggs upp minskar då ytterligare. Frågan som kan ställas är dock ifall det är relevant att ta hänsyn till eventuella ansvarsförbindelser vid en förvärvsanalys. Eftersom dessa endast kan beräknas såsom sannolika väntevärden kan det ifrågasättas om de överhuvudtaget har ett berättigande i redovisningen som ska bygga på faktiska värden. Med beaktande av att ED 3 som eftersträvar en förbättring av redovisningen genom att företag i största möjliga mån skall redovisa till verkligt värde och på så sätt främja en rättvisande bild kan en argumentation för försiktighetsprincipen och i så fall ”värsta möjliga utfall” föras. Om bedömningen att hänsyn skall tas till eventuella ansvarsförbindelser görs kan dessutom det faktum att positiva ansvarsförbindelser inte inkluderas kritiserars. Detta med hänsyn till att en så rättvisande bild som möjligt önskas.

5.5 Avslutande kommentarer avseende rättvisande bild

Sammanfattningsvis tycker vi oss kunna se att ED 3, avseende goodwill, teoretiskt sett har sina fördelar och potential att bidra till en mer korrekt värdering och rättvisande bild. Detta eftersom de föreslagna förändringarna i högre grad bygger på faktiska förutsättningar medan gällande regelverk bygger mer på redovisningstekniska principer. Vi anser samtidigt att förslaget praktiskt sett innebär större frihetsgrader och större vikt på prognoser. Detta kan dock öppna för godtyckliga och subjektiva bedömningar, där egenintresse kan sättas framför en rättvisande bild. I praktiken är

det alltså svårt att säga huruvida förslaget kommer att resultera i en mer rättvisande bild. Vår ambition var att påvisa så väl för- som nackdelar med respektive regelverks hantering av goodwill. Vi har med hjälp av illustrationsföretagen belyst skillnader mellan regelverken. Vilka för- respektive nackdelar som kommer att realiseras vid ett införande av ED 3 kan vi dock i dagsläget endast spekulera i. Förutsatt att samtliga berörda intressenter, både de som upprättar och nyttjar finansiella rapporter, strävar efter en rättvisande redovisning anser vi dock att ett tillämpande av ED 3 övervägande torde ha positiva effekter. I sådant fall kommer även nyttan av förslaget att överväga kostnaderna. Utifrån detta perspektiv kan ED 3 således, utifrån en korrekt värdering och rättvisande bild, sägas vara ”bättre” än gällande svenska regelverk.

Förslag till fortsatt forskning

Under arbetets gång har vi identifierat ett flertal områden och ämnen som skulle vara intressanta att belysa vid fortsatt forskning.

- Baserat på urval och studerad tidsperiod har indikationerna för värdeminskning till övervägande del varit av extern karaktär. Vi anser att det skulle vara intressant att utifrån en jämförelse mellan gällande svenska regelverk och föreslagna ED 3 göra en studie utifrån illustrationsföretag som medvetet valts ut där gjorda nedskrivningar utlöstes av interna indikatorer. Hade då samma slutsatser avseende ED 3 dragits?
- I vår uppsats valde vi medvetet att inte studera någon specifik bransch. Ett förslag på fortsatt forskning är att göra mer branschspecifika studier för att undersöka om nedskrivningar är mer vanligt i vissa branscher, till exempel IT-branschen. Samt i så fall undersöka vad detta beror på samt om och hur detta faktum skulle påverkas av ett införande av ED 3.
- Vi anser slutligen att det skulle vara intressant att göra en uppföljningsstudie på vår uppsats efter det att IAS och ED 3 trätt ikraft. Skulle slutsatserna då bli de samma med motsvarande frågeställning?

6 Källförteckning

Litteratur

Axelmann, L., Phillips, D. & Wahlquist, O. (2003) *IAS/IFRS 2005 – En jämförelse mellan International Accounting Standards och Redovisningsrådets rekommendationer*. Printograf.

Eriksson, Lars Torsten & Widersheim-Paul, Finn (2001) *Att utreda, forska och rapportera*. Liber Ekonomi, sjunde upplagan.

FAR (2002) *Samlingsvolym*. FAR Förlag AB.

Holme Magne, Idar & Solvang Krohn, Bernt (2001) *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur, andra upplagan.

IASB (2001) *International Accounting Standards*. IASB Publications.

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1996) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Studentlitteratur, andra upplagan.

Patel, Runa & Davidsson, Bo (1995) *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur.

Regeringens Proposition 1995/96: 10, del II.

Thomasson, Jan (2000) *Extern Redovisning och Finansiell Analys*, Liber ekonomi, tionde upplagan.

Thomasson, J., Arvidsson, P., Lindqvist, H., Larson, O. & Rohlin, L. (2000) *Den nya affärsredovisningen*. Liber Ekonomi, tionde upplagan.

Thomasson, J., Arvidsson, P., Lindqvist, H., Larson, O. & Rohlin, L. (2002) *Den nya affärsredovisningen*. Liber Ekonomi, tolfte upplagan.

Walton, P., Haller, A & Raffournier, B. (1998) *International Accounting*. London, International Thomson Business Press.

Artiklar

Cheng, K. *The Impact of Goodwill on Earnings*. The Journal of Corporate Accounting & Finance, January/February 2003.

Ekonomi24.se, *Atlas Desarmerar goodwill-bomben*, Affärsdata, 2002-10-24

Johnzon, Johan *Goodwillbubblan: vilka följer efter Stora?* Affärsvärlden 2002-09-04.

Jørgensen, J. *Jättenedskrivningar väntar brittiska 3G-investeringar*. Affärsvärlden 2003-05-19.

Johansson, Lars *Atlas Copco: Antar förbättring i marginal inom Rental*. Nyhetsbyrån Ticker, 2002-10-24.

Nyhetsbyrån Direkt, *Finnveden: Gör nedskrivning inom övriga bolag 40 mkr 4 kv*, Affärsdata, 2003-01-22.

Rankin-Johansson, C. *Redovisning av goodwill, en utmaning?* Balans nummer 10 2001.

Zeff, S. A. (2002) *Political Lobbying on Proposed Standards: A Challenge to the IASB*, Accounting Horizons vol. 16 No. 1.

Elektroniska publikationer

www.abb.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.af.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.atlascopco.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

Atos KPMG Consulting, *IAS - Meeting the regulations effectively before 2005* (2002), http://www.kpmgconsulting.co.uk/industry/fs/cfoarch/fs_IAS.html, 2003-11-27.

www.eniro.com, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.finnveden.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.iasb.org.uk, 2003-11-13.

IASB, *Basis for Conclusions on ED 3*, <http://www.iasb.org.uk/docs/ed03/ed03-bc.pdf>, 2003-11-03 – 2004-01-13.

IASB, *Exposure Draft 3: Business Combinations*,
<http://www.iasb.org.uk/docs/ed03/ed03.pdf>, 2003-11-03 – 2004-01-13.

IASB, *Proposed amendments to IAS 36 & 38*,
<http://www.iasb.org.uk/docs/ed03/ed03-ias3638.pdf>, 2003-11-03 – 2004-01-13.

www.ncc.info, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.skanska.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.storaenso.com, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.telelogic.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

www.wmdata.se, 2003-11-24 – 2003-12-19.

Finansiella rapporter

ABB Ltd, *Årsredovisning 2001, 2002*.

Atlas Copco AB, *Årsredovisning 2002*.

Eniro AB, *Årsredovisning 2002*.

Eniro AB, *Delårsrapport januari-september 2002*.

Finnveden AB, *Årsredovisning 2002*.

Finnveden AB, *Halvårsrapport januari-juni, 2002*.

NCC AB, *Årsredovisning 2001*.

Skanska AB, *Årsredovisning 2001, 2002*.

Stora Enso AB, *Årsredovisning 2002*.

Stora Enso AB, *Halvårsrapport 2002*.

Stora Enso AB, *Delårsrapport januari-september 2002*.

Telelogic AB, *Årsredovisning 2001*.

WM-data AB, *Årsredovisning 2000, 2002*.

WM-data AB, *Bokslutskommuniké 2002*.

AB Ångpanneföreningen, *Årsredovisning 2002*.

Bilaga 1

Illustrationsföretag

Sorterade efter Ratio 2.

Företag	Ar	GW-nedskrivn	Goodwill (ingående)	Eget kapital	Valuta	Ratio 2 (GW-nedskrivn/GW)
Telelogic	2001	1738	1951	716	MSEK	89,1%
WM-Data	2002	529	885	1319,4	MSEK	59,8%
Stora Enso	2002	919	2276	8156,9	MEUR	40,4%
Atlas Copco	2002	6950	26141	20194	MSEK	27%
Skanska	2002	1495	7717	14217	MSEK	19,4%
Ångpanneföreningen	2002	20472	110513	324916	TSEK	19%
Eniro	2002	824	6141	3713	MSEK	13,4%
WM-Data	2000	141	1120	2482,3	MSEK	12,6%
Finnveden	2002	81	685	1002	MSEK	12%
NCC	2001	219	2868	7322	MSEK	7,6%
Skanska	2001	500	7510	17871	MSEK	6,7%
ABB	2002	76	2188	1013	MUSD	3%
Axfood	2000	26	951	820	MSEK	2,7%
Syngenta	2002	23	892	4350	MUSD	2,6%
SAAB	2001	47	1834	6679	MSEK	2,6%
ABB	2001	40	2084	1975	MUSD	2%
Telia Sonera	2002	366	24686	108891	MSEK	1,5%
SAAB	2002	8	1442	6833	MSEK	0,6%
Capio	2001	6	1525	2567	MSEK	0,4%
NCC	2000	7	2625	9971	MSEK	0,3%
Syngenta	2001	2	835	4086	MUSD	0,2%
SEB	2001	19	10651	44292	MSEK	0,2%
Telia Sonera	2001	28	23935	59975	MSEK	0,1%
Munters	2001	139	207800	1012000	TSEK	0,1%
Stora Enso	2001	1	2229	8989	MEUR	0,05%

Sorterade efter Ratio 1.

Företag	Ar	Goodwill (ingående)	Eget kapital	Valuta	Ratio 1 (Goodwill/Eget kapital)
Telelogic	2001	1951	716	MSEK	272,5%
ABB	2002	2188	1013	MUSD	216%
Eniro	2002	6141	3713	MSEK	165,4%
Atlas Copco	2002	26141	20194	MSEK	129%
Axfood	2000	951	820	MSEK	116,0%
ABB	2001	2084	1975	MUSD	105,5%
Finnveden	2002	685	1002	MSEK	68%
WM-Data	2002	885	1319,4	MSEK	67,1%
Capio	2001	1525	2567	MSEK	59,4%
Skanska	2002	7717	14217	MSEK	54,3%
WM-Data	2000	1120	2482,3	MSEK	45,1%
Skanska	2001	7510	17871	MSEK	42,0%
Telia Sonera	2001	23935	59975	MSEK	39,9%
NCC	2001	2868	7322	MSEK	39,2%
Ångpanneföreningen	2002	110513	324916	TSEK	34%
Stora Enso	2002	2276	8156,9	MEUR	27,9%
SAAB	2001	1834	6679	MSEK	27,5%
NCC	2000	2625	9971	MSEK	26,3%
Stora Enso	2001	2229	8989	MEUR	24,8%
SEB	2001	10651	44292	MSEK	24,0%
Telia Sonera	2002	24686	108891	MSEK	22,7%
SAAB	2002	1442	6833	MSEK	21,1%
Munters	2001	207800	1012000	TSEK	20,5%
Syngenta	2002	892	4350	MUSD	20,5%
Syngenta	2001	835	4086	MUSD	20,4%
Scribona	2001	174	961	MSEK	18,1%
Nokia	2001	1112	12205	MUSD	9,1%
Invik	2002	130	1834	MSEK	7,1%
Nokia	2002	854	14281	MUSD	6,0%
TV4	2001	26934	916062	TSEK	2,9%
Telia Sonera	2000	1143	55988	MSEK	2,0%
Industrivärden	2002	244	16639	MSEK	1,5%
Hydro	2002	223	73034	MNOK	0,3%

A-listan

Företag	Ar	GW-nedskrivn	Goodwill (ingående)	Eget kapital	Valuta	Ratio 1 (Goodwill/Eget kapital)	Ratio 2 (GW-nedskrivn/GW)
ABB	2002	76	2188	1013	MUSD	216%	3%
	2001	40	2084	1975		106%	2%
Angpanneföreningen	2002	20472	110513	324916	TSEK	34%	19%
Atlas Copco	2002	6950	26141	20194	MSEK	129%	27%
Finnveden	2002	81	685	1002	MSEK	68%	12%
Hydro	2002	52	223	73034	MNOK	0,3%	23,3%
Industrivärden	2002	27	244	16639	MSEK	1,5%	11,1%
Nokia	2002	182	854	14281	MUSD	6,0%	21,3%
	2001	518	1112	12205		9,1%	46,6%
Scribona	2001	50	174	961	MSEK	18,1%	28,7%
SEB	2001	19	10651	44292	MSEK	24,0%	0,2%
Skanska	2002	1495	7717	14217	MSEK	54,3%	19,4%
	2001	500	7510	17871		42,0%	6,7%
Stora Enso	2002	919	2276	8156,9	MEUR	27,9%	40,4%
	2001	1	2229	8989		24,8%	0,05%
Syngenta	2002	23	892	4350	MUSD	20,5%	2,6%
	2001	2	835	4086		20,4%	0,2%
Telia Sonera	2002	366	24686	108891	MSEK	22,7%	1,5%
	2001	28	23935	59975		39,9%	0,1%
	2000	1	1143	55988		2,0%	0,1%
TV4	2001	29804	26934	916062	TSEK	2,9%	110,7%
WM-Data	2002	529	885	1319,4	MSEK	67,1%	59,8%
	2000	141	1120	2482,3		45,1%	12,6%

Attract 40

Företag	Ar	GW-nedskrivn	Goodwill (ingående)	Eget kapital	Valuta	Ratio 1 (Goodwill/Eget kapital)	Ratio 2 (GW-nedskrivn/GW)
Axfood	2000	26	951	820	MSEK	116,0%	2,7%
Capio	2001	6	1525	2567	MSEK	59,4%	0,4%
Eniro	2002	824	6141	3713	MSEK	165,4%	13,4%
Invik	2002	97	130	1834	MSEK	7,1%	74,4%
Munters	2001	139	207800	1012000	TSEK	20,5%	0,1%
NCC	2001	219	2868	7322	MSEK	39,2%	7,6%
	2000	7	2625	9971		26,3%	0,3%
SAAB	2002	8	1442	6833	MSEK	21,1%	0,6%
	2001	47	1834	6679		27,5%	2,6%
Telelogic	2001	1738	1951	716	MSEK	272,5%	89,1%

Bilaga 2

Företag:	ABB Ltd
Grundat:	1988 genom samgående av ASEA (1883) och Brown Boveri (1891).
Bransch:	Tung elektrisk utrustning
Affärsidé:	Att erbjuda energiföretag och industrier mervärde genom att etablera lösningar som förbättrar prestandan och minimerar miljöpåverkan.
Nettoomsättning 2002:	159 898 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	27 500 MSEK
Nettoresultat 2002:	6 843 MSEK
Medeltal anställda 2002:	139 051

Företag:	Atlas Copco AB
Grundat:	1873
Bransch:	Industrimaskiner
Affärsidé:	Atlas Copco bedriver mekanisk verkstadsrörelse inom fyra affärsområden: Kompressorteknik, Anläggnings- och gruvteknik, Industriteknik och Rental Service. Visionen är att vara ledande inom respektive affärsområde.
Nettoomsättning 2002:	47 562 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	34 552 MSEK
Nettoresultat 2002:	- 3 889 MSEK
Medeltal anställda 2002:	25 787

Företag:	Eniro AB
Grundat:	2000
Bransch:	Reklam
Affärsidé:	Är att underlätta handel genom att sammanföra köpare och säljare. Detta sker genom att tillhandahålla vägledande media på användarens villkor närhelst det finns eller skapas ett köpbehov. Produkter och tjänster ska ständigt vara tillgängliga för användaren i samtliga eventuella kanaler; för närvarande tryckta kataloger, CD-rom, nummerupplysning, Internet och mobila lösningar.
Nettoomsättning 2002:	4 886 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	9,7 MDR SEK
Nettoresultat 2002:	- 764 MSEK
Medeltal anställda 2002:	4 168

Företag:	Finnveden AB
Grundat:	1982
Bransch:	Industrimaskiner
Affärsidé:	Finnveden utvecklar och tillverkar kundspecifika produkter och system till internationell fordonsindustri. Erbjudandet baseras på applikationskunnande i kombination med kunskap om metalliska material och produktionsprocesser.
Nettoomsättning år 2002:	4 550,1 MSEK
Börsvärde den 31/12 år 2002:	673,9 MSEK
Nettoresultat år 2002:	- 180,2 MSEK
Medeltal anställda 2002:	3 491

Företag:	NCC AB
Grundat:	1988, genom samgående av JCC (1982) och ABV (1977).
Bransch:	Bygg- och anläggningsrelaterat
Affärsidé:	Bygga framtidens miljöer och bidra till en hållbar samhällsutveckling. Fokusera på ett framgångsrikt affärsmannaskap, lönsamhet framför volym. Utveckla konkurrensfördelarna i nära samverkan med kunderna. Fokusera på att ägna all tid och kraft åt att lösa kundernas behov på bästa möjliga sätt samt genom enkelhet öka effektiviteten.
Nettoomsättning 2002:	45 165
Börsvärde den 31/12 2002:	5 400 MSEK
Nettoresultat 2002:	821 MSEK
Medeltal anställda 2002:	25 554

Företag:	Skanska AB
Grundat:	1887
Bransch:	Bygg- och anläggningsrelaterat
Affärsidé:	Att utveckla, bygga och underhålla den fysiska miljön för att bo, resa och arbeta. Genom att kombinera koncernens resurser på dessa områden kan kunderna erbjudas attraktiva, kostnads-effektiva och därmed konkurrenskraftiga lösningar.
Nettoomsättning 2002:	145 576 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	21 300 MSEK
Nettoresultat 2002:	- 837 MSEK
Medeltal anställda 2002:	76 358

Företag:	Stora Enso AB
Grundat:	1988, efter samgående av Stora och Enso.
Bransch:	Råvaror (skog)
Affärsidé:	Att främja kommunikation och folks välmående genom att göra förnyelsebar fiber till papper, förpackningar samt behandlade timmerprodukter.
Nettoomsättning 2002:	12 782,6 MEUR
Börsvärde den 31/12 2002:	9 100 MEUR (Helsingforsbörsen)
Nettoresultat 2002:	- 222,2 MEUR
Medeltal anställda 2002:	43 853

Namn:	Teleolgi AB
Grundat:	1983, del av gamla Televerket
Bransch:	IT- och mjukvarusektorn
Affärsidé:	Hjälper varje kund att lyckas första gången genom att automatisera utvecklingssystem av system och programvara samt genom att leverera beprövade verktyg i världsklass som minskar ledtider och ökar kvaliteten.
Nettoomsättning 2002:	1 121 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	1 258 MSEK
Nettoresultat 2002:	- 101,5 MSEK
Medeltal anställda 2002:	768

Företag:	WM-Data AB
Grundat:	1969
Bransch:	IT- och internetkonsult
Affärsidé:	Att genom ett brett utbud av design- och IT-relaterade tjänster skapa ökad effektivitet och konkret nytta för valda kundsegment.
Nettoomsättning 2002:	7 100 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	2 800 MSEK
Nettoresultat 2002:	- 985,1 MSEK
Medeltal anställda 2002:	6 925

Företagsnamn:	AB Ånpanneföreningen
Grundat:	1895
Bransch:	Diverse affärstjänster
Affärsidé:	Genom ständigt uppdaterad kompetens och problemlösande förmåga, kombinerad med förståelse för kundens kommersiella villkor, skall ÅF bidra till att utveckla och implementera uthålligt effektiva tekniska funktioner i näringsliv och samhälle. Norden skall vara vår hemmamarknad och världen vårt arbetsfält.
Nettoomsättning 2002:	1 916,1 MSEK
Börsvärde den 31/12 2002:	528,9 MSEK
Nettoresultat 2002:	- 127,5 MSEK
Medeltal anställda 2002:	2 607